II. DEL

GAMLE OG NYE HJEM

INTERMEZZO

Lyngrøgen ruger i Slunder og Sig,
sniger sig lavt over afbrændte Hede.
Jorden er gødet med Aske og Lig.
Intet er mere i Heden at frede.
— Modige Mænd gaar med Maalesnor
over Oldtidens frønnede Spor.

Traktoren drøner mod sandslidte Sten
— hundred og firs Tønder Land lar sig pløje —
skjuler i Furen hver ildskørnet Gren,
gaar i Triumf over Oldtidens Høje.
— Modige Mænd bygger Hjem paa Sand,
mens Lyngrøgen driver af Land.

Haver og Hegn giver Hjemmene Ly,
Liv gror af Asken i Røjkjær Hede.
Underet, Underet kommer paa ny.
Saa er der atter noget at frede.
— Modige Mænd skaber Muld af Sand,
mens Lyngrøgen driver af Land.

VINDBOERNE

Der fandt ingen Befolkningstilvækst Sted gennem mange Aarhundreder før Bondereformerne. Der har været gættet paa, at dette skyldtes det stivnede Samfundssystems ringe Vilkaar for nye Hjem. Men det er galt gættet. Stikprøver viser, at der fødtes Børn nok, i vore Sogne dobbelt saa mange pr. 1000 Indbyggere, som nu (for hele Landet), men Dødeligheden var tre Gange saa stor som nu. De hyppigste Dødsaarsager var efter Kirkebøgerne at dømme Krampe, Kighoste, Strubehoste, Skarlagensfeber, Brystsyge, Tæring, Barselfeber og saa naturligvis Alderdom for de Kæmper, som kom frelst gennem Tidens Vanrøgt og Børnesygdomme.

Der fødtes i *Vinding Sogn* 1682—1732 434 og døde 424. I Aarene 1765—74 fødtes 92 og døde 90. Ved den Tid kender vi Folketallet og kan se, at saavel fødte som døde var ca. 30 pr. 1000 Indbyggere.

I *Vind Sogn* fødtes i Aarhundredet 1687—1787 489 og døde 454, hvilket svarer til en mægtig Fødselsprocent, som paa Grund af den store Dødelighed dog kun hævede Folketallet med 0,23 Procent om Aaret.

Befolkningen voksede i sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, trods Samfundet endnu var stivnet. Men vor nærmeste By *Holstebro* havde dog i Aaret 1769 kun 679 Indbyggere.

Folketallet i Vind Sogn har været:

Aar	1769	1787	1801	1840	1850	1901	1911	1937
	156	187	203	270	318	483	475	587

Af de 587 Indbyggere 1937 var 338 fødte i Sognet, medens 249 var Tilflyttere, henholdsvis 58 og 42 Procent.

Der sidder gamle Vindslægter i Bahr, Blaabjerg, Blaakjær, Skold, Voldsted, Løvhus, Mikkelborg, Viholm, Vestergaard, Troldtoft, Vindgab og Gammelvind og Ætlinge af gamle Slægter i Kirkegaard, Østergaard, Meldgaard, Arnsbjerg, Vestervang, Skovgaard, Kirkebyen, Stationsbyen og fl. a. Steder.

Slægtsgaarden bevaredes meget tit gennem en Datter, der ægtede en Mand fra Nabolaget eller en Tilflytter. Da Herremanden skulde give den nye Mand Fæstebrev paa Gaarden, maa hans Mægling ved »Handelen« forudsættes.

Den særlig store Kærlighed til Slægtsgaarden har været Genstand for megen digterisk Overdrivelse. Efter at man var blevet Selvejere, var der lystig Handel og Mageskiften med de gamle Gaarde. Det er da ogsaa en rimelig Ting, at man holder ligesaa meget af et Hjem, fremtryllet paa Udmarken af ingenting uden aarelangt Slid og Savn, som af et hvilket som helst andet Hjem. Men Hjemkærligheden lod sig baade her og der i Ny og Næ overvinde af en indbringende Handel — og saa kunde Børnene siden med vaade Øjne kikke *mod* »Hjemmets Kaalgaardsdige« fra en Kæmpehøj i Lyngheden.

Tilgangen til Vind var størst fra de omliggende Sogne: Nr. Omme, Thorsted, Ulborg, Raasted, Idum og Nr. Felding, men bemærkelsesværdig lille fra Hovedsognet Vinding. Sognet stod iøvrigt vidaabent for Afgang og Tilgang. Der kom Folk fra Vemb, Møborg, Naur, Sir, Hjerm, Borbjerg, Mejrup, Tvis, Aulum, Sunds, Simmelkjær, Timring, Vorgod, Brejning, He, Tim, Staby, Rindum, Haderup, Handbjerg, Humlum, Nees, Sdr. Nissum, Hover, Ryde, Sahl, ja helt fra Draaby, Kolding, Varde og Flensborg.

Mange Mennesker rejste sig Hytter i Heden, som snart

forsvandt igen. Noget tilsvarende kendes ikke fra Vinding.

Af *Personnavne* forekommer i det 17. Aarhundrede Sibast og Marquard, men ellers er Navnene de gammelkendte med nogle faa helt dominerende. Skemaet giver en Oversigt over Navnene paa

Viede 1652—1800.

Mænd	Vinding	Vind	Kvinder	Vinding	Vind
Christen	71	29	An	77	32
Jens	52	25	Maren	69	30
Peder	44	11	Karen	47	22
Niels	38	15	Mette	35	14
Poul	19	4	Kirsten	27	6
Mads	15	7	Johanne	18	9
Søren	12	3	Else	16	10
Hans	10	2	Sidsel	12	7
Thomas	10	3	Ingeborg	10	1
Laust	10	6	Dorthe	7	1
Anders	9	5	Inger	6	1
Mikkel	9	3	Birthe	6	2
Jørgen	7	4	Bodil	5	1
Jacob	6	4	Margrethe	5	3

Af andre *Mandsnavne* blandt viede i Vind i den paagældende Tid forekommer følgende to Gange: Jocum, Erik, Gregers, Knud, Svend og Hans — og følgende een Gang: Dynis, Claus, Villads, Sibast, Telle, Bertel, Moust, Jesper, Simon, Iver, Oluf, Kjeld, Christian, Jeppe og Johannes.

Af *Kvindenavne* forekommer — foruden de i Skemaet — Elle, Abelone, Edel, Malene, Mariane. Navnet *Marie*

forekommer ikke, men det er meget almindeligt i Kirkebogens Fødselsliste efter Aar 1700 i Forbindelse med et andet Navn: Anne Marie, Inger Marie, Else Marie, Mette Marie, Kirsten Marie, Karen Marie og Johanne Marie. Dobbelte Fornavne er iøvrigt sjældne før omkring 1800.

Det dominerende Kvindenavn An stavedes Ane, Anne, Anna, som Præsten var i Humør til. Lars, Laust, Laurs,

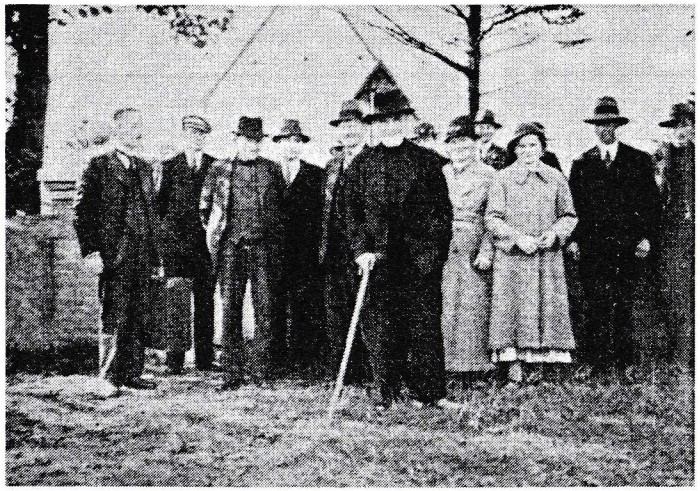

Valgmenighedsfolk før Gudstjenesten. P. Vad, fot.

Laurids er ogsaa vilkaarlige Stavemaader af et og samme Navn. En Mand kunde godt døbes Lars, leve som Laust og dø som Laurs; Christen og Peder har været udtalt Kræ og Pæ, Karen, Mette og Johanne som Kaaren, Mæ't og Hanne.

De *moralske Begreber* var ikke helt som vore. Mange gifte Mænd overtraadte det sjette Bud med lyslevende Resultater, som Præsten snart kaldte *Slegfredbørn,* snart Horunger. Megen grum Realisme har jeg ladet forblive under Glemselens Dække, hvor ogsaa er skjult de utalte Suk

og Bønner til Gud i Himlen om Hjælp og Bistand paa Livets farlige Veje. Mange Kirkebogsnotater røber stor Hjerteløshed; men præstelig Raahed var vel ikke større end Tidens i Almindelighed. Folkemindet har fundet det bemærkelsesværdigt, at *Daniel Blicher* ikke bandede; han var rar, tyk, vattersottig og drak megen Rom. *Pastor Jørgensen* var Skive for Menighedens Skæmt; men hans Ord til Kirkegangskonerne lever endnu: »Vi skulle bede Gud om at oprykke enhver ond Plante i Børnenes Hjerter, som vor himmelske Fader ikke har plantet, og opelske hos dem alt, hvad der sandt, rent, elskeligt og Gud velbehageligt er«. *Religiøs Vækkelse* ved stærkere Midler end disse stilfærdige Ord naaede siden til Sognet med Resultater, som den enkelte selv bedst kender.

Sognefællesskabets ydre Kaar var aldrig særlig gode. Vi husker den kirkelige Adsplittelse før Reformationen. De Kirker, man søgte til, maa vel have været Vinding, Nr. Felding, Idum og Ulborg. De samme Sognes Mejerier delte i moderne Tid Vind Sogn imellem sig, ligesom det endnu er opdelt mellem fire Postdistrikter: Vind, Sørvad, Nr. Felding og Ulborg.

Vind Andelsmejeri, Jernbanen, Telefoncentralen ligesom *Missionshuset, Forsamlingshuset* og ganske særlig *Skt. Gertruds Kirke* binder dog nu Sognet bedre sammen, end man tidligere har kendt.

De senere Aars Vækst og Udvikling er i Stigen. Grønne Naaletræsplantager skyder frodigt op omkring Hjemmene. Mergling og Dræning fortsættes, Afgrøden bliver bedre Aar for Aar, nye Hjem bygges, og Fattigfolk driver ikke rundt paa Omgang som i gamle Dage. Men en urimelig stor Del af Livet medgaar dog til Erhvervelsen af dagligt Brød, skønt Mennesket ikke lever af Brød alene. Og økonomiske Bekymringer er lige saa store som i Stenalderen. Men ikke desto mindre har de nulevende Vindboer

de bedste ydre Kaar, nogen Slægt har haft i det skønne Hedesogn.

Hjemmenes Størrelse eller Kapacitet er søgt forklaret ved flere Hjælpemidler: Areal, Hartkorn, dyrket Areal og Kohold. De medtagne Matrikelnumre skulde hjælpe til at vise Ejendommenes Herkomst. Der kan godt være flere Numre end nævnt, idet mange Ejendomme er op-

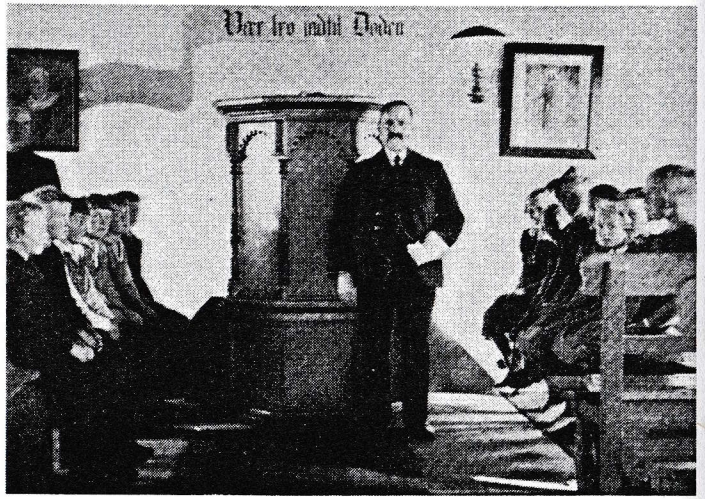

Lærer Larsen-Straasø holder Børnegudstjeneste. P. Vad, fot.

staaet af flere Parceller. De opgivne Børnetal er Minimumstal. Der kan, især fra gammel Tid, vanskeligt garanteres for, at alle Børnene er talt med. Skifteforretninger nævner ofte Børn, som Kirkebogen ikke kender. Aarstal for Ægteskabsstiftelse gælder Trolovelsen, som var ægteskabsstiftende indtil 1799.

GAMMELVIND. MATRIKEL NR. 2 A, 26 A.

Gammelvind var 1596 beboet af Kirkeværge *Mikkel Sørensen*. Den næste Mand, vi kender, hed *Niels Ber-*

elsen, hvis Husbonde var Knud Gyldenstjerne. Efter ham fulgte *Bertel Nielsen*, som døde 1658. Næste Mand, Chr. Pedersen, havde til Husbonde Christen Lange. 1678 var Gaarden beboet af to Familier, der hver holdt et Par Køer; Mændene hed *Niels Nielsen* og *Niels Christensen*. Ingen af de nævnte Bønder kan anbringes i Vindboernes Ahnetavle.

Den følgende Mand er mere interessant. Han hed *Jens Lauritsen* og var 1705 at træffe paa Tinge ved Madum Kirke. 1674 blev han gift med Maren Christensdatter fra Tolstrup; selv var han fra Naur; det unge Par fæstede Fonager, hvorfra de hyppigt havde Barn i Kirke: Jens, Karen, Jens Laurits og Anne. 1705 boede de i Gammelvind og fik Datteren Inger gift med *Jocum Jensen*, der fik Part i Gaarden. Ogsaa andre Døtre fik han godt forsørget; Anne blev Husmoder i Vindgab. Jens Lauritsen, der naturligvis bar Navnet Jens Gammelvind, døde 1725 87 Aar gl. Svigersønnen Jocum Jensen, der var Søn af den i mine Skrifter meget omtalte bortførte Jens Vejvad, som efter sin Udlændighed fik Part i Refning, døde to Aar efter Svigerfaderen. En Søn af Jocum hed Jørgen; han fæstede Skovgaard og beredte Terkel Dorschæus talløse Kvaler. En anden Søn *Jens Jocumsen* blev i Gammelvind og havde med Hustruen Maren Christensdatter Børnene Jocum og Christen. Efter Mandens Død ægtede Enken 1740 *Niels Nielsen* fra Klejnstrup; de fik Datteren Mette, hvorpaa Maren døde 1759. Niels kvalte Sorgen og havde 1760 Barn i Kirke med sin nye Kone Maren Poulsdatter. Der blev mindst seks Børn i dette Ægteskab, før Niels Klejnstrup 1775 lukkede sine Øjne i *Gammelvindhus*. Maren var den glade Enke. Hr. Terkel beretter: »1776 d. 8. April kastede jeg Jord paa Enkequinden Maren Poulsdatters Horeunge af Gammelvindhus, med hvilket Drengebarn den gifte Mand Jens Jensen

Thamstrup, boende udi Voldsted, havde besovet hende. Jordemoderen berettede, at der var fast intet Liv i Barnet, da det blev født, og at det straks bortdøde«.

Maren blev siden gift med Enkemanden Jens Thomsen Praghus fra Nr. Omme. Det var den Mand, som Valdemarsdag 1782 kom for Skade at drukne Jens Voldsteds Datter Johanne i »Madses Hwol«. Selv druknede han under sit Forsøg paa at redde hende, hvorpaa Maren 1783 giftede sig med Jacob Nielsen Fuglsang. Denne Mand nævnes 1801 som Jacob *Brandtoft,* hvoraf vi kan skønne, hvilket Gammelvindhus, der er Tale om.

Efter Niels Klejnstrup var Sønnen(?) *Christen Nielsen* Mand i Gaarden; han døde 1772 kun 29 Aar gammel, hvorefter hans Enke Abelone Christensdatter den 11. Marts 1773 blev trolovet med *Christian Jensen Bukdal* fra Borbjerg. Man var hurtig betænkt; samme Aar kom det første Barn; Karen hed hun og blev siden gift med Niels Laugesen i Blæsbjerg. En Datter Maren, født 1779, blev gift med Jens Voldsted.

1798 lod Christian Jensen foretage Syns- og Taksationsforretning over sine Jorder ved Albert Straasø og Jens Refning. Hvad Jorderne vurderedes til kan være ligegyldigt; men vi finder en Mængde Marknavne, hvoraf nogle siden optræder som Navne paa nye Ejendomme. Agerland: Jacob Brændtofts Agerland, lille Vingtoft, store Vingtoft, Østermark fra Øster Langagre, 6 Agre med Lyngspring, 7 Agre Baare, 8 Agre besaaet med Rug og Havre, 9 do., 7 Agre de 4 med Rug de 3 med Boghvede, 12 Agre paa Knark, 10 Agre vestenfor, 9 Agre vestenfor, 6 Agre vestenfor med Havre og Rug, nogle Stykker nordenfor, Runds Lyngagre, Runds Brink, nogle Stykker ved Brunbjerg, Højlandagre, Kværagre, Lyngagre, Toften vesten Gaarden m. m. Enge: Vesten Gaarden, norden Gaarden, skide Eng, Langdrag, Meld 6 Dages Slæt, lille Luk og Snurr, store Hale, Christen Poulsens Krog, bred Krog, Hest Krog, Husluk m. m. Om de store Hedearealer nævnes intet.

Christian Jensen købte sin Gaard til Selveje 1801 fra Krogsdal, men solgte den allerede 1809 til Thue Jensen. Selv bosatte han sig i *Rundhus* lidt østen for Gaarden. Der var 1787 af nye Hjem kun Brandtoft. 1801 boede der fem Husmænd paa Gammelvind Jorder.

Thue Jensen var født i Handbjerg, Hustruen Karen Jensdatter i Borbjerg. Børn: Ane, Johanne, Anne Marie, Jens, Anne Johanne. Thue døde 1842 70 Aar gl. Karen 1849 76 Aar.

Jens Thuesen, født 1814, overtog Gaarden efter Faderens Død og giftede sig samme Aar med Karen Frederiksdatter fra Munkbro i Tvis. Børn: Thue, Else Catrine og Anne Johanne.

Der boede nu otte Mænd paa Gammelvind. Heden brugte de i Fællesskab, og ingen havde Rede paa Skellene. Jens Thuesen lod da det Kort, som havde været brugt til Matrikulering, kopiere; det kostede 25 Rd. Og ved Landmaaler Eriksens Hjælp foretoges en Udskiftning. Det meget medtagne Udskiftningskort findes i Gammelvind. Jens Thuesen beholdt selv Broderparten, et bredt Bælte fra Gaarden til Præstbjerg. Jens Hansen i Løvhus, der havde villet tilegne sig hele Heden, som han overfyldte med Tægtfaar, fik sin Lod Sydvest for Gildbjerg, søndenfor fulgte Store Vingtofts, der ogsaa fik Part i Sividal; Lille Vingtoft fik Knubberne langt mod Syd; mellem dette og Præstbjerg laa Feldsdal, som tilkendtes Store Vingtoft; Peder Østertoft fik ogsaa en Lod dernede lige sønden for Hardtlund samt æ Gren ved Sividal. Den store Begivenhed fandt Sted 1850 og kostede 100 Rd., som Jens Thuesen laante af Kromanden Gravers i Agerfeld. Jens Thuesen efterfulgtes af Sønnen *Thue*

Gammelvind, som 1872 blev gift med Ane Poulsen fra Nørre Vindgab. Deres Søn *Jens Gammelvind* har nu Gaarden.

Brandtoft. Matr. Nr. 5 a.

Efter Jacob Nielsen, der var Skræder, fulgte Mads Humle og efter ham Janus Urban Skoubo, der døde paa Aftægt i Gaarden 1860 85 Aar gl. Næste Mand Søren Bork Skoubo var gift med Christiane Jensdatter fra Voldsted. De solgte Gaarden 1867 til *Anders Jensen,* Vester Ramskov; Hustruen hed Edel Catrine Jacobsen. Børn: Jens Christian, Jacob, Carl, Johannes og Kirsten Marie. Aar 1900 overtog Jacob Gaarden for 2800 Kr. plus Aftægt; han solgte den 1915 til Anders Tusholt, denne solgte den Aaret efter til Georg Martin Bredvig for 25000 Kr. Oluf Jensen købte den 1919 for 35000 Kr. og solgte den igen 1928 til den nuværende Ejer Jens P. Andersen for 26,500 Kr. Bygningerne er opført 1888—1900.

Rundhus. Matr. Nr. 9.

Her tog altsaa Christian Jensen Bopæl efter at have solgt Gammelvind til Thue Jensen. Med sin tredie Hustru Anne Pedersdatter fik han en Del Børn. Karen 1815, P. Christian 1816, Maren 1819 og Anne Marie 1822. To Aar efter døde han 80 Aar gl. Enken, der kun var 32 Aar, giftede sig med Niels Jacobsen Skræder, og der kom atter en Del Børn. Skræderen døde 1845, hvorefter Pæ Christian Rundhus havde Stedet, som han ved sit Giftermaal med Enken i Store Vingtoft lagde til denne Gaard.

Store Vingtoft. Matr. Nr. 6 a.

Ejendommen er oprettet o. 1808 og dette Aar beboet af *Jens Jensen Nybo;* han var født i Tvis og gift med Karen Knudsdatter fra Halkjær. Af deres Børn blev Christen Ejer af Østergaard, hvor Forældrene døde som Aftægtsfolk; Peder, født 1813, kom til Vinding og blev kendt under Navnet Pæ Sørvad. *Laust Jensen* fra Harrestrup købte Gaarden 1838 og giftede sig med Johanne Marie Thomasdatter fra Sdr. Vindgab. Børn: Anne, Johanne Kirstine, Jens Peder, Jensine.

Efter Laust Jensens Død 1857 giftede Enken sig med den brystsvage Anders Kjær og blev derved Husmoder i Blaakjær; de var begge 45 Aar. Snart efter Brylluppet døde Anders, og Johanne kunde med lovlig Arv vende tilbage til Store Vingtoft, som Pæ Chr. Rundhus havde bestyret under hendes Fravær. 1866 giftede hun sig med Pæ Christian, som herefter bar Navnet *Pæ Christian Vingtoft.* Hjemmet blev anset for at være meget velhavende, men man boede yderst tarveligt; Loftet over Sovekammeret var et Laj af Rafter med Tørv over*). Saa meget desto bedre Raad kunde der blive til at fejre et ordentligt Bryllup for Datteren Johanne Kistine, som ogsaa blev gift 1866. Hun var 22 Aar. Brudgommen var den 33-aarige Pæ Chr. Andersen, Søn af Anders Lauritsen i Vindby; det unge Par skulde bo i Nygaard paa Vindby Mark. Brylluppet kan Else Catrine Frydendal huske.

Saa snart Gæsterne var indbudte, bragte Kvinderne Send: Høns, Smør, Faarelaar, Æg m. m., og de fik et Sigtebrød med hjem igen til dem, der ikke skulde med til Brylluppet. Gæsterne blev hilst med Musik og trakteret uden for Huset med Kage og Brændevin. Saa kom de indenfor og blev bænket omkring Bordene, hvor man spiste Smørrebrød med Snapse til. Saa skulde man til Kirke og have de unge viet af Pastor Jørgensen. Efter denne Udflugt fik man atter Kage og Brændevin udenfor Gangdøren. Æ Onden bestod af Suppe, som søbe-

*) Denne Oplysning skylder jeg H. P. Hansens Meddelelse til Folkemindesamlingen i København.

des af Fade; Stegen kom ind, stor og mægtig, og blev skaaret for af fornemme Gæster; tredie Ret var Rødgrød efterfulgt af Vin og Søsterkage. Saa skulde Sulten være saa vidt stillet, at Dansen kunde begynde. Degnen Grydgaard bød Bruden op og dansede den første Dans med hende. Derefter dansede alle. Under Dansen blev af og til budt Kager og Brændevin rundt. Ogsaa de, der spillede Kort, havde Flasken ved Haanden. Hen paa Aftenen eller Natten spistes Mellemmad; Bordene bugnede af Kød, Brød, Smør og Brændevin; man skar selv af, smurte og spiste efter Behag; og saa fortsattes Dansen til Bojes Musik. Ved Daggry serveredes Grød i store Fade, hvortil man søbede sødet Øl; derpaa kom Fade ind med Kød og Brød, det var atter Mellemmad, man spiste, og dertil hørte Brændevin. En Del Gæster gik derpaa til Hvile for at samle Kræfter til Andendagsbrylluppet; andre gik hjem og afløstes af yngre Kræfter. Anden Dagens Strabadser kan samles i følgende Hovedpunkter: [1]) Mellemmad og Kaffe, [2]) Dans og Dramme, [3]) Onden hen ad Aften: Sødsuppe, Steg, Brændevin og Rismelsgrød, [4]) Hjemturen. — Med Rette siger man: der kommer Rimp efter Bojl.

Pæ Christian døde paa Aftægt i Store Vingtoft Aar 1900 83 Aar gl. Gaarden blev en Tid drevet sammen med Søndergaard, hvis Ejer havde faaet den med sin Kone Jensine. Da deres Søn *Laust Peder Jespersen* giftede sig 1907, overtog han Gaarden.

Lille Vingtoft. Matr. Nr. 7.

Som de foregaaende Ejendomme Marknavn i Gammelvind 1798, oprettet som selvstændig Ejendom ved samme Tid som Store Vingtoft. Den første Ejer var en usædvanlig skrivedygtig Mand ved Navn *Jens Christian Friis*. Den 4. April 1809 gør han vitterlig, at han har solgt sit

iboende Sted Lille Vingtoft, Hartk. 0.5.0.2$^{3}/_{5}$, til Peder Christensen Reikjær for 500 Rigsdaler, som var ham fyldestgjort. Bygningerne var forsikret for 200 Rd. Peder Resdal og Jens Tusholt var Vitterlighedsvidner. Pastor J. P. Fenger kvitterede for 8 Sk. til Fattigvæsenet. Jens Tusholt var Køberens Broder, og fra Tusholt skrev den unge Mand et Brev til sin Kæreste med følgende Adresse:

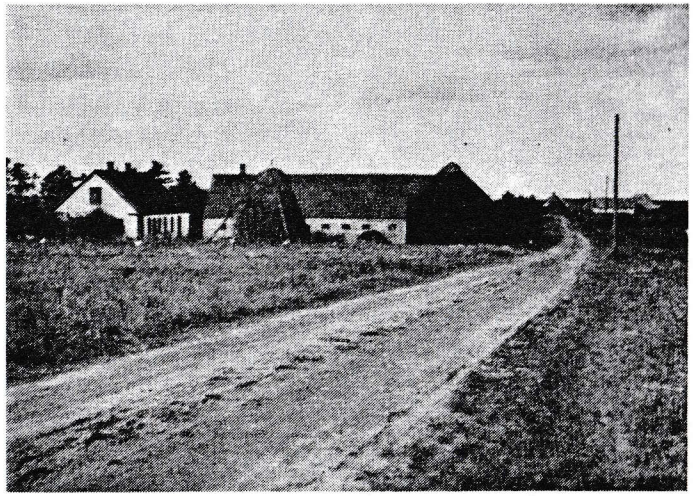

Lille Vingtoft, i Baggrunden Store Vingtoft. P. Vad, fot.

Til Mariane Christens Datter!
Aflægges hos Niels Christensen Kieldal, boendes ved gammel Ting. Hadersleb.

Da Pigen aabnede Brevet, som var dateret 8. Maj 1809, læste hun følgende:

Allerkjæreste Veninde!

Din overmaade kjærkomme Skrivelse af 16. April sidst har jeg rigtig bekommet, og af samme erfarer jeg din og vor kjære Søns og øvrige gode Venners Velgaaende, som

overmaade glæder mig. Allerkjæreste Veninde, det Sted, jeg har købt i Vind Sogn, staar for Hartkorn omtrent 5 Skp., og til samme kan i det mindste fødes 3 Fæhøveder og en Del Faar og græsses 4 Fæhøveder, og med Guds Hjælp kan vi godt avle Føde af alle Slags Korn; thi der er meget godt Mark, og Kjøbesummen er ikke heller for stor; men bedste Veninde! Jeg er meget tungsindig, og om 8te Dage i det seneste skal jeg bestemme, om jeg vil tiltræde Stedet til St. Hansdag eller til Michalisdag. Da jeg er meget plaget af Tungsindighed, saa har jeg ofte tænkt at sælge Stedet igen, som jeg og meget gerne kunde; men, min bedste Veninde! det er mine Skødskende og øvrige Familie meget imod; thi det er en overmaade god Sted, og mine Skødskende og Familie vil gjerne hjælpe os at drive det. Nu er min kjærligste Begjæring, om du allerkjæreste Veninde vil — men det maa endelig ske med allerførste Post — lade mig vide, om du vil komme herned til mig St. Hansdag eller til Michalis, for at jeg derefter kan bestemme, om jeg skal tiltræde Stedet. Til Stedet er saaet omtrent 1½ Td. Rug, 2 Td. Havre, 4 à 5 Skp. Byg. Bedste Veninde, skriv mig endelig med allerførste Post og bestem dig endelig til at rejse herned jo før jo kjærere, da vi med Guds Hjælp vel skal faa Brødet. Jeg maa slutte med de kjærligste Hilsener især for dig og vores kjære Søn og Niels Kieldal med hele Familie og ønskende, at I alle maa leve og lide vel, og at jeg snart maa have den Fornøjelse at tale med dig, har jeg den Ære at henleve til Døden.

Din trofaste og oprigtige Ven

Peder Christen Reikjær.

Den unge Pige raadførte sig med sin Husbond Niels Christensen, der var fra Kieldal i Idum, og rejste saa ved Mikkeldagstide den lange Vej til Tusholt i Vinding;

men der fandt hun sin Kæreste saa tungsindig, »at han ikke vidste, hvad han tog sig for«, og i de 8 Dage, hun var der, døde han.

Hvad andet kunde hun gøre end rejse til Haderslev igen til sit Barn.

Skifteforvalteren, Herredsfoged Grønlund i Ringkøbing, tog sig af den unge Mands Dødsbo.

Mariane gjorde gældende, at Kæresten skyldte hende sidste Aars Alimentationsbidrag med 8 Rd., hun havde ladet ham faa den Løn, hun havde tjent de tre sidste Aar, ialt 60 Rd., 16 Rd. havde han faaet, da han besøgte hende sidste Jul. Endvidere oplyste hun, at han havde betalt 300 Rd. i Lille Vingtoft, at han havde 100 Rd. paa sig, da hun besøgte ham, og at han havde 60 Rd. til gode hos sin Broder Jens Tusholt. »Nu haver jeg Barnet her i Haderslev«, skriver hun og haaber, Skifteforvalteren vil give hende, hvad hun kan tilkomme.

Jens Christian Friis krævede 282 Rd. for Arbejde, han havde gjort i Lille Vingtoft, og for en Prioritet paa 250 Rd.

Mariane var fra Staby; om hendes og Barnets Skæbne ved vi intet. Jens Chr. Friis beholdt Lille Vingtoft. 1811 mistede han sin Hustru Dorthe Lauridsdatter og fik kgl. Tilladelse til at hensidde i uskiftet Bo med Sønnerne Isak og Peder. Boet vurderedes til 750 Rd., Gælden var 550 Rd.; han var en holden Mand. Sønnen Peder blev 1823 Ejer af Røjkjær i Vinding og er Jens Røjkjærs Morfar. Jens Chr. Friis giftede sig igen med Anne Marie Mathiasdatter, som fødte ham en Datter, der kaldtes Dorothea efter hans første sal. Hustru. Han døde 1822 54 Aar gl., hvorefter Enken giftede sig saa betids med Peder Marcussen Svejstrup, at hun den 11. Novbr. 1823 kunde faa en lille Datter døbt Dorothea Magdalene; denne Pige blev 1862 gift med Anders Mikkelsen, Tvis. Peder Svejstrup døde 1867, men havde allerede 1864 afhæn-

det Gaarden til *Laust Jensen Bramstrup* fra Humlum. Denne Mand havde baade boet i Skaarmose og Vildkilde, hvor han lavede Bliktøj, som Hustruen Karen Olesdatter gik rundt og solgte; men da de i Omme spurgte hende, om hun var Datter af Hans Glarmester, en Kæltring, der boede i *æ Sønder Fattehus,* blev hun ked af Handelen og vilde ikke mere. Laust Bramstrup var 1888 med til at stifte Sørvad Andelsmejeri og Medlem af den første Bestyrelse. Han efterfulgtes 1896 i Lille Vingtoft af Sønnen *Jens Laustsen,* hvis Hustru Maren er Datter af N. Chr. Østergaard. De har en stor Flok raske Børn. Gaarden har nu Tilbøjelighed til at antage Navnet Bramstrup.

Østertoft. Matr. Nr. 8 a.

Gaarden er udskilt som selvstændig Ejendom ved samme Tid som Vingtoft-Gaardene. 1809 hed Ejeren *Lauge Simonsen.* Han døde paa Aftægt i Gaarden 1860 95 Aar gl. Hustruen hed Ane Pedersdatter; hun blev 90 Aar og døde 1857. Disse to Mennesker maa have nydt Aftægt i Østertoft i mangfoldige Aar; thi allerede 1826 overtog det nygifte Par *Niels Sørensen* og Anne Catrine Christensdatter Ejendommen. Og dette Par gik selv paa Aftægt 1856, da deres Datter Mariane blev gift med *Laust Andersen* fra Mikkelborg. Laust døde 1867 af Tæring, hvorpaa Enken flyttede til Spartoft; men Niels forblev i Østertoft som Aftægtsmand under næste Ejer *Mathias Poulsen,* og da denne solgte Stedet til Laust Bramstrup og tog Bygningerne med sig til Dalhus, skulde gamle Niels Østertoft nyde Aftægt fra Vingtoft. Niels tog det med godt Humør; han saa't søen pæ'n Hjøstak i æ Eng, og saa var han søen te aa ku skranni, siger Else Catrine.

1896 overdrog Laust Bramstrup Østertoft til sin Søn *Ole Laustsen,* der atter opførte Huse paa Stedet. 1908

solgte han Ejendommen til *Kirsten Marie Brandtoft,* der ombyggede Udhusene. Efter hende fulgte Kræ Lauritsen og efter denne *Søren Chr. Mortensen,* der 1925 købte Gaarden for 45000 Kr.; der holdes 7—8 Køer og drives 24 Td. Land.

Laulund. Matr. Nr. 26 d, 26 u.

Her opførte Mathias Poulsen altsaa de Østertoftbygninger, og Ejendommen kaldtes *Dalhus* efter Beliggenheden i Sividal. Næste Ejer var Peder Mathiassen; han havde en eneste Ko, og den døde. 1903 boede Visti Pedersens Far Peder Krusager der, senere Bertel Pedersen og efter ham Landpost B. Bertelsens Forældre. Da P. Chr. Bertelsen kom der, var Husene ganske forsvundne; han opførte dem af ny og kaldte Stedet Laulund. Søren Foldager var næste Mand; den nuværende Ejer er Kr. Kjeldsen.

Nybo. Matr. Nr. 5 b.

Som Matrikelnummeret viser, udskilt fra Brandtoft. Dette blev gjort af Johannes Østergaard 1904. Efter ham fulgte Anders Stubkjær og efter ham flere Ejere, undertiden stod det tomt; nu boer *Anders Andersen* der og holder 3 Køer.

Moselund. Matr. Nr. 3 g, 26 x.

Henregnes ligesom de to ovennævnte Ejendomme til Sividal, hvor Vestenvinden uhindret hviner om Husgavlene. Her er Parceller baade fra Gammelvind og Voldsted. Et Lejehus paa Voldsteds Parcel blev 1911 købt af Madsbjerg for 1000 Kr. Et Hus, beboet af Jens Højland, er lagt til; og den nuværende Ejer *Peder Poulsen,* som købte Ejendommen af Staten 1922, er i Færd med at forvandle sin Part af Sividal og Voldsted Hede til en smuk Hedegaard; han har 41 Td. Land under Plov og holder 8

Malkekøer. Det foregaar altsammen uden Hekseri. Jeg kom der en tør Aprilsdag, mens det blege Sandmuld knøg gennem Dalen; tre Smaadrenge samlede Sten, Peder Poulsen pløjede, og en Dame lagde Kartofler; den mindste Dreng, tre-fire Aar var han vel, dejlig farvet af Foraarsblæst og Sandknog, kom meget bekymret hen til os: De andre siger, te a faar e't 25 Øre. Jo vist gør du saa, svarede hans Far. Hvorpaa Drengen pilede af Sted til sit Arbejde.

Bak. Matr. Nr. 26 q.

I Gammelvinds Taksationsforretning 1798 forekom *æ Snurr* som Navn paa et Stykke Eng. Her opførte *Jens Chr. Mikkelsen* 1876 en Hytte og gav sig Skæbnen og Lykken i Vold. Til at begynde med gik det skidt; hans hele Besætning var 2 sorte Høns og en hvid Kok, og dem tog Ræven; siden gik det bedre. Han fik æ Snurr sat op, som Folk sagde. Han var den gladeste Slider, et Hedesogn kunde ønske sig. Familien plukkede Krøsbær, og Jens solgte dem i Holstebro; det gik i strakt Galop med Hjulbøren frem og tilbage; thi Turen skulde endes før Davretid, saa Jens kunde komme paa Arbejde. Hustruen Trine og Drengene Søren, Jens Muldbjerg og Mikkel hjalp ham troligt. Søren er Gaardmand, de to andre Brødre er Lærere. 1908 solgte de Ejendommen, som kom til at hedde Bak, til Peder Skovbo Søndergaard og flyttede til Vestertoft, hvor de fejrede deres Guldbryllup. Jens Muldbjerg hædrede Forældrene med den skønneste Hymne et Par Hedeopdyrkere kunde ønske sig:

I arved ikke en pløjet Vang,
men lagde Agre til Danmarks Rige.
Var Arbejdsdagen end travl og lang,
dog matte Lyngen for Ploven vige...

Hahle. Matr. Nr. 26 h.

Ogsaa Engnavn fra Gammelvind. Her opførte Christen Nielsen ca. 1868 et Søjhus og henlevede Hvedebrødsdagene med sin Hustru Karen. Ejendommen kaldte de *Haursnap* efter Mandens Hjemsted i Sinding Sogn. 1875 blev en ung Mand fra Søndergaard *Jens Jørgensen Skoubo Jespersen* gift med Johanne Jeppesen fra Vestergaard; de købte Ejendommen, som de ved samme Flid og Nøjsomhed som ovenfor er skildret forvandlede til en god Gaard; der er 33 Td. Land i Drift, og der holdes 6—7 Køer. Sønnen Peder Søndergaard har Ejendommen efter sin Far.

Endnu et Par Ejendomme: *Lundbæk,* oprettet 1907 af Peder Gammelvind, og *Aakjær,* oprettet 1930 af Niels Blæsbjerg, er opført paa Gammelvinds Udmarksjord. Det samme gælder Frydendal. I *Feldsdal* Syd for Præstbjerg ses Tomten af Wolle Hansens Ejendom.

Frydendal. Matr. Nr. 2 f, 26 o.

Kort Tid efter Thue Gammelvinds Bryllup med Anne Poulsen opførtes den Ejendom i Løvsig Mose, som fik Navnet Frydendal. Og der bosatte de nygifte sig, indtil de 1878 overtog Hovedgaarden.

Else Catrine blev 1876 gift med *Carl Christensen* fra Sunds; de bosatte sig i Tulstrup østre Mose i Ikast, men overtog 1878 Frydendal, hvorefter de bar dette Navn. H. P. Hansen siger, at Carl Frydendal har skænket ham en af hans Livs største Glæder; han traf ham en Dag i Museets Bindstow; Carl stod med taarefyldte Øjne og udbrød: det er jo ligesom hjem' i Sunds. En hjerteligere Anerkendelse for sit Arbejde kunde en Museumsmand ikke faa.

Else Catrine er nu 91 Aar; hun er plaget af Gigt og

maa holde Sengen; men hun er glad og fuld af stille Fred. Hun husker godt og fortæller gerne. Noget af det første, hun mindes, er Mormoderen Else Andersdatters Død; denne Mormoder var fulgt med fra Tvis, nød Aftægt i Gammelvind og døde 1856 71 Aar gammel. Med hende havde hun delt Natteleje i en Alkove fra hun var ganske lille. Barnets sunde Varme fyldte den gamle Kvinde med Velbehag. naar hun i mørke Nætter laa og mumlede sin kæreste Bøn:

Bed, oh, Jesus, bed for mig,
bed mig ind i Himmerig.
Der at leve, der at bo
i en evig Fred og Ro.
Lad mig altid elske dig,
du, som leder godt for mig.
Gud, vær min Ven!
Gud, hør min Bøn!
Og det for Jesu Skyld. Amen.

Else Catrine fortæller: Min Broder Thue og jeg skulde som Børn vogte Faar langt ude i Mosen. Naar Solen om Aftenen laa en Haandsbred over Synskredsen, saa maatte vi drive dem hjem. I den store Gaard holdtes kun 8 Køer, men vi havde 30 Faar, og saa havde vi altid en So. Af den tog vi et Læg Grise og slagtede den saa til Jul. Jeg gik i Skole til en Hjælpelærer fra Harboøre. Det kneb med Respekten, og det skulde ikke hjælpe, naar Sognekongen svor, at han ikke vilde have sine Børn banket af æ Harboøre-Dreng. Den unge Lærer kom siden paa Seminariet, tog Navnet Falkensgaard og fik Ansættelse i Nr. Omme. En anden Lærer, jeg gik til, kaldte vi Sølle Niels. Han var e't swaar kjøn, stor og ranglet, men han kunde digte og prentede en Gravskrift over min Mormor Else.

Jeg gik til Præst hos Daniel Blicher, Digterens Søn.

Vi skulde kunne en Mængde Salmer, Bibelhistorien og otte Kapitler af Lærebogen udenad for at blive konfirmeret. Hans Datter, Jomfru Blicher, var pæn. Selv var han saa tyk og vattersottig, at et Par Mænd maatte daje ham fra Kirkegaard om i Kirken. Han drak meget Rom. Saa snart vi kom hjem efter Konfirmationen, maatte vi skifte Tøj, saa var den Fest forbi.

Else Catrine Frydendal.

Else Catrine viser mig Resterne af et Nytestamente, som Pastor Blicher forærede hende hin Konfirmationsdag for 76 Aar siden.

— Vi var to Søstre, fortsætter Else Catrine, og vi blev begge gifte. Thue fik jo Gaarden, og der blev ikke meget til os andre. Vi vævede i vore unge Dage; en Dag vævede jeg 18 Alen Lat, men det kunde jeg ikke gøre Dagen efter. Til Pigearbejde dengang hørte saadan noget som at kaste Mergel, sprede Møg, bære Klyner ud, plukke Lyng til at ild' æ Ovn med, bjerge Hedetørv o. s. v.

Et Læs Fisk blev hentet hvert Foraar til Sommerbrug; til Vinterbrug slagtede vi Soen og ca. 10 Faar.

29 Aar gammel blev jeg gift med Carl Christensen fra Sunds. To Aar boede vi i Ikast og kom saa her til Frydendal. Saa var jeg da blevet Husmandskone. I 11 Aar fødte jeg 10 Børn, hvoraf 6 er i Live. Jeg havde en Tid 6 Børn i Skole paa een Gang. Carl kastede Mergel om Sommeren og samlede Pjalter om Vinteren. Mens Carl gik i Landet og samlede Pjalter, sad jeg ene hjemme

med de mange Børn. Pjalterne blev solgt til en Købmand i Holstebro, og det gav mere end almindelig Dagløn.

I mange Aar havde vi kun een eneste Ko. Siden fik vi 8 Høveder og 2 Russere.

Mor, som nød Aftægt i Gammelvind og bl. a. fik to Potter Sødmælk om Dagen, kom tit listende over til mig med en Flaske Mælk, naar Koen var sen, og det var jo en god Hjælp. Far kom ogsaa tit, og saa tog han de to ældste Piger paa Skødet, kan jeg huske.

1911 afstod de Ejendommen til Sønnen Kristian Frydendal. Og Else Catrine kom selv paa »Aftægt«. 1919 døde hendes Mand.

— Hvordan kan du nu altid være saa god og glad og godt tilpas? spørger jeg en Dag den gamle, fredfyldte Kone.

Uden Tøven svarer hun: Det er en Gave, Vorherre har givet mig. Det er sjældent, jeg græder.

Hjemmet ligger saa ensomt mellem Hedebakkerne ved Løvsig Mose. Men hvor hyggeligt! Else Catrines muntre Søn, Kristian Frydendal, selv snart en gammel Mand, fortæller løst og fast af, hvad han har hørt af sin Mor. Skønt det sker i Stuen ved Siden af Else Catrines Kammer, følger hun dog godt med. Gennem den aabne Dør griber hun korrigerende ind, hvis sligt behøves. — Men hun lever ikke alene i Fortiden. Hun omfatter Børn og Børnebørn, Sogn og Menighed med levende Varme og fletter dem ind i sin Mormors og sin egen kærlige Bøn.

Kristian Frydendal har arvet sine Forældres Fortællekunst. Her er et Par af hans Historier:

Ellen Awwer var saa møj en uønde Kvind, egentlig grim. Mange troede, hun kunde hekse. En Dag saa Jens Søndergaard hende staa og glo paa en Stud, som stod i Engen. Det saa sært ud, og da han kom ned til Studen, gloede den saa tomt ud i Rummet. Han af Sted

til *Anders Ulkjær* med Sko og Hoser i Hænderne! Anders gav ham noget til indvendig Brug og saa nogle fæle Ord at læse over den, mens han strøg den tre Gange hen ad Ryggen. For at Raadet skulde gøre Nytte, maatte det imidlertid udføres inden Solnedgang. Dagen led, og der var to Mil hjem gennem Lyng og Indsander; men han naaede dog hjem saa betids, at han kunde efterkomme den kloge Mands Raad. Han gav Studen Medicinen og strøg Djævelskabet af, saa det stod ud af Halen paa den.

Anders Ulkjær havde meget rigtigt formodet, at Studen havde Forstoppelse, forvoldt af en Plante i Engen. Og Studen kom sig. Carl Frydendahl troede ikke paa Hekseri, men spurgte dog en Dag Ellen Awwer, hvorfor hun saadan havde staaet og gloet paa Dyret. Ellen svarede: Der var saa mange Folk i æ Eng, og a sku aa mæ mi Vand, men tøt e't, a ku sæ't mæ ned; derfor stuk a lidt.

Anders Ulkjær fortalte en Gang Carl Frydendal, hvordan han kurerede en forhekset Besætning i Salling. Han var paa Gaarden i tre Døgn. Alle var bange for ham. Den første Aften sad han i Stuen sammen med Folkene til hen ad Midnat; saa gik han ud, idet han formanede Folkene til endelig at blive inde, mens han ene Mand gik paa Jagt efter Djævelskabet.

Næste Dag meddelte han, at det havde koncentrreet sig i Laden, og den tredie Dags Aften ved Midnatstid bad han alle baade store og smaa forsyne sig med Rundsler og tage Opstilling ved Ladeporten. De skulde saa forsøge at ramme Utysket, naar det kom ud. Grimme, dæmoniske Lyde trængte sig ud fra Laden. Men da Anders Ulkjær aabnede Porten, fór Gespænstet ud med saadan Fart, at det var helt umuligt at ramme det. Det lod sig dog bestemme som en hovedløs Hest. Kuren hjalp,

Besætningen kom sig. Men Anders betroede Carl, at den hovedløse i Virkeligheden var en sort Bede, som han havde brugt Tiden til at indfange og skræmme fra Sans og Samling. —

Det mest fuldkomne Mandfolk af Thueslægten var Jens Thuesen. En Aften kom han hjem fra Holstebro efter en vellykket Dag, men opdagede, inden han steg af Vognen, at Brændevinsankeret var glemt. Hele Turen spildt! Hurtig betænkt snurrede han Vognen og fór i strakt Galop tilbage over Trækris Hede til Byen efter sin Brændevin. En saadan Bedrift huskes i hundrede Aar.

Sønnen Thue var en stilfærdig Mand, der helst kørte i Skridtgang. Han henlevede sine sidste Aar sammen med Ane i *Hywlandhus,* hvis Tomt endnu kan ses et Par Hundrede Meter vesten for Gaarden.

Thue Gammelvind var en Mester til at vise Vand med en tvedelt Pilekvist. Hans Kvist slog ogsaa ned over ædle Metaller, som laa skjult under en Tallerken. Og den slog ned et Sted i den 4—5 Td. Land store Hardtlund, rimeligvis fordi der laa skjulte Skatter efter Thyregods »Ridder og Røver«.

VOLDSTED. MATR. Nr. 3 a, 3 b, 3 c.

Matrikelarkivets Kort viser, at Voldsted efter Udskiftningen har ligget omgivet af Gammelvind Jorder. Gaarden er kun meget lidt udparcelleret, siden dette Kort tegnedes 1817, og dens Tilliggende er endnu 236 Td. Land. Navnet betyder almindeligvis Ruin af middelalderlig Borg. Hvis en saadan har ligget paa Stedet, er Navnet forklaret, og hvis den genoptagne Bebyggelse er udgaaet fra Gammelvind, kan det ikke undre, at denne Gaard, som maa tænkes at have besiddet Jorderne i Forfaldstiden, omkranser Voldsted med sine vældige Arealer. Men Navnet kan tydes paa anden Maade. Forledet kan være Ole.

Og det kan betyde Græsslette, maaske helst inddiget. Gaarden ses paa Generalstabskortet 1870 delvis omgivet af et Dige. Ogsaa *Vennevold* i Nr. Felding Sogn havde et saadant Dige. Og man kan ikke se disse Diger eller Volde uden at mindes om Navnet. Mændene i gamle Dage boede *paa* Voldsted, ligesom det hed paa Skolde; de øvrige Vindboer boede *i* deres Gaarde. Om Oldtidsbebyggelsen paa Voldstedbjerg er der fortalt Side 27.

1629 boede Knud Gyldenstjerns Tjener *Knud Graversen* paa Voldsted. Efter ham fulgte *Jens Knudsen,* som døde 1698 78 Aar gl. Han havde med Hustruen *Sidsel Pedersdatter* mange Børn, hvoriblandt Maren Jensdatter, der blev næste Husmoder. Jens Voldsteds Besætning var 1678 2 Heste, 2 Køer og 6 Faar; Gaarden laa under Dejbjerglund. *Maren Jensdatter* blev gift med en Mand, som slet og ret kaldes Christen Voldsted, og det siger jo ikke saa meget; begge døde meget unge 1705—06.

I hvilket Forhold den næste Husmoder Dorthe Christensdatter stod til Voldstedbønderne, kan ikke siges; hun blev gift med *Jens Jensen* og Mor til en stor Flok Børn. 1729 døde hun 52 Aar gammel, og Michael Dorschæus fortæller, at han prædikede over hende, hvilket antyder noget om stor og fornem Jordefærd. Jens Voldsted havde Aaret efter Barn i Kirke med sin næste Kone Johanne Christensdatter; men 1732 døde han 52 Aar gl. Gaarden laa nu under Krogsdal. Af Skiftet, som Side 51 ff. er anført i sin Helhed, ses, at af Børnene med Dorthe var Jens 20 Aar, Maren 18 Aar, Jørgen 11 Aar, og med Johanne: Christen 2 Aar. Johanne fik snart efter Mandens Død en lille Pige, som efter Tidens Navneskik døbtes Dorthe Marie. Det maa noteres, at Johanne ikke havde faaet sin Forgængerindes smukke Garderobe, som laa i god Behold i den afdødes Kiste som Arv til Datteren. Johanne giftede sig 1733 med *Peder Sørensen* fra Hol-

stebro, med hvem hun fik Datteren Sidsel, der blev næste Husmoder. 1775 døde Peder Sørensen 67 Aar gl. Johanne døde 1781 81 Aar gl.

1763 blev *Sidsel Pedersdatter* af Voldsted gift med *Jens Jensen* Thamstrup, med hvem hun bl. a. fik Sønnen Jens 1767. Hun døde uforløst den 30. Marts 1785. Til Stede ved Skiftet var Jørgen Jocumsen Skovgaard

Interiør fra Voldsted. P. Vad, fot.

og Henrik Nielsen *Løvhus* samt for Børnene den salig Moders Farbroder Peder Sørensen Skinbjerg. Der var 2 Heste, 4 Køer, 2 Kvier, 2 Kalve og 25 Faar. I Stuen fandtes »Den bibelske Kierne«, en Salmebog og en gudelig Bog. Indgælden var 106, Udgælden 147 Rd., saa der blev intet at arve. Jens Thamstrup trolovedes den 14. Juli med Pigen Magdalene Mouritsdatter fra Kirkegaard, hvormed den talstærke Troldtoftslægt kom ind i Gaarden uden dog at berige den med nyt Blod. Den 21. August stod Brylluppet, og den 1. Januar bragte Mag-

dalene den første af tre Moust'er til Verden. 1789 døde Jens, og Enken maatte skifte med sin halvt Aar gamle Moust og Stifsønnerne Jens og Erik. Christen Mouritsen Kirkegaard og Poul Jensen Vindgab overværede Forretningen. Hen paa Vinteren blev Magdalene trolovet med *Mads Christensen Tang* fra Ulfborg. Denne Mand kom 1795 ulykkelig af Dage som nævnt Side 18. Efter ham var der Masser af Dalere.

Om Gaarden paa Reformtiden var ude af Slægtens Besiddelse, er uklart. I hvert Fald fik Peder Christensen Sand Skøde 1800 og nævnes ogsaa to Aar senere som Ejer af Voldsted; han døde imidlertid som Hus- og Almisselem 1830, og mange Aar forinden havde Sidsel Pedersdatters Søn *Jens Jensen* holdt Bryllup og indtaget Stillingen som Jens Voldsted. Hans Hustru var Christian Jensens Datter Maren fra Gammelvind, en Halvsøster til Pæ Christian Vingtoft. Børn: Jens Christian f. 1812. Abelone og Mariane.

1824 døde Jens Voldsted. Og saa skete der det usædvanlige, at Maren ikke vilde gifte sig igen; hun beholdt Gaarden til sin Død 1849.

Sønnen *Jens Chr. Jensen* blev næste Mand. Med Hustruen Julene Sørensen havde han Børnene Jens, Søren, Maren, Mariane, Christian Peder og Mads Christian.

Den første af disse blev den sjette og sidste *Jens Voldsted*. De fleste Vindboer vil huske hans stærke Skikkelse og selvstændige Væsen. Han blev Medlem af Sogneraadet, Sognefoged og hvad andet en oplyst Bonde kunde blive. Han kom ulykkelig af Dage 1923, idet han styrtede ned fra Stuehustaget og paadrog sig saa svære Kraniebrud, at det øjeblikkelig medførte Døden. Med Hustruen Jensine Christensen fra Halkjær i Nr. Omme havde han Børnene Kristian og Marie.

Marie blev 1933 gift med Overinspektør *M. Jesper-*

sen, som helt har ombygget Gaarden, saa den er blevet den anseligste i hele Sognet. Han har opdyrket 110 Td. Land Hede, drænet 70 Td. Land, merglet 150 Td. Land, installeret et 110 Volts Elektricitetsværk, belagt sin private Vej med 1600 Læs Grus, anlagt en smuk Have o. s. v. 1935 avledes 1000 Traver Korn. Besætningen, hvoraf 22 Malkekøer, er den største i Sognet. — Og saa sagde Jens Voldsted endda til Vurderingsmændene 1903: Der er Sku min Salighed kun en halv Tønde Land, der dur.

Løvhus. Matr. Nr. 4 a.

Mange Mennesker har gennem Tiderne rejst sig Hytter i Læ bag Hedebakkerne, hvor de har elsket og hadet, født Børn til Verden og stridt den sidste Strid. Tit forsvandt Hytterne igen uden at efterlade andet Spor end hastigt svindende græsgrønne Pletter i Lyngen — og saa nogle Data i Kirkebogen. Mange Hytter kom dog stedse igen, fik permanent Karakter og blev Startpladser for nye Landbrug efter Reformtiden.

Løvhus er fundet nævnt første Gang 1785 i Krogsdals Skifteprotokol, men er maaske meget ældre. I Betragtning af, at det ligger ved det Krat, som kaldes *æ Løv*, kan ingen tvivle om, hvad Navnet betyder, og man maa tro, Huset er oprettet paa Gammelvind Udmark, en Tro, der bestyrkes af den Omstændighed, at Jens Løvhus 1850 var en af Lodsejerne i Gammelvind Hede, som Jens Gammelvind lod udskifte.

Men Folketællerne 1787 henfører det under Voldsted. Beboerne var dengang et Par nygifte Folk, *Laurits Lauritsen* og Kirsten Nielsdatter, der ernærede sig af at brænde sorte Potter. De fik to Sønner, Laurits og Anders, som begge blev Gaardmænd i Vindby, og her døde Moderen, der var født i Ulfborg 1848, 91 Aar gl. Da Laurits kom til Verden, kalder Præsten Ejendommen *Lave*

eller Voldstedhus. Manden døde 1805, og der var mange Dalere at arve, Penge nok til at købe Gaard for. Den ældste Søn, Laurits Løvhus, blev 1814 gift med Anne Jeppesdatter i Vestergaard. Da var Familien flyttet fra Løvhus. 1814 bor Laurits Knudsen der, men allerede 1819 flytter et ungt Par *Jens Hansen* og Maren Graversdatter ind i Hjemmet. Manden fik straks Navnet Jens Løvhus. Else Catrine husker ham som en gammel taer Kaal. Deres tre Døtre fik de godt forsørget; Johanne kom til Vinkælder, Anne til Bavnsgaard, og Karen blev gift 1858 med Efterfølgeren i Løvhus *Mads Andersen* fra Mikkelborg. Børn: Jens, Anne Marie, Karen Marie, Maren og Anders. Mads Andersen døde som alle hans Brødre i ung Alder af Tuberkulose. Derefter sad Enken en Tid for Gaarden. Jens havde den efter hende, men solgte den 1895 til sin Broder Anders Madsen for 5000 Kr. plus Aftægt til sin 67-aarige Moder.

Fra Løvhus er udgaaet tre nye Hjem, som alle er i Slægtens Besiddelse. Anne Marie blev gift med Niels Blæsbjerg Jensen og bosat paa Parcel 4 b. Men Hjemmet brændte efter Lynnedslag. Jens Madsen havde imidlertid bygget paa Parcel 4 c. Dette Hjem købte *Niels Blæsbjerg* og lagde det sammen med den nedbrændte Ejendom; Gaarden kaldtes *Meldgaard*, men er siden omdøbt til *Mosgaard*. Jens Madsen bosatte sig i Vinding og blev kendt under Navnet Jens Grønlund.

Niels Blæsbjerg havde mange Børn. Af disse fik Mads Jensen Mosgaard, som er nyopført efter Brand 1929; efter Mads Jensens tidlige Død sad Enken Jane en Del Aar for Gaarden; hun er nu gift med Magnus Birkkjær.

En anden af Niels Blæsbjergs Sønner, Marinus Jensen, har oprettet *Nyholm* (Parcel 4 b), og endelig blev *Aakjær* udskilt 1930; her døde Niels Blæsbjergs Enke Anne Marie Jensen 1938 79 Aar gl.

Men i Løvhus? Ja, der efterfulgtes Anders o. 1903 af *Hans Chr. Nielsen* fra Røjkjær. Dennes Søn *Jens Chr. Nielsen,* gift med Niels Blæsbjergs Datter Karen Marie, har nu Ejendommen. Det hyppigt forekommende Matrikelnummer 26 viser, i hvor høj Grad Jorderne oprindeligt er kommet fra Gammelvind, men at gøre Rede for dette i Enkeltheder vil føre for vidt.

Niels Blæsbjerg var født i *Hovedhus* i Nr. Felding Sogn. Faderen hed Jens Peder og var Spillemand, Moderen hed Karen Marie og var fra Blæsbjerg. Der var da god Mening i, at ogsaa Sønnen hed Blæsbjerg; men det vil huskes, at han ogsaa kaldtes Niels Tingsager, et Navn han havde arvet efter sin Far, der skiftevis kaldtes Jens Peder Spillemand og Jens Peder Tingsager. Og hvorfor Tingsager? Jo, 1780 fødtes i Tingsager, Vinding Sogn, en Anders Mortensen til Verden; han blev siden voksen og boede i Hovedhus, hvor Folk kaldte ham Tingsager, som ikke var saa sært, og lod Navnet gaa i Arv til hans nærmeste Efterfølgere, hvilket man ikke bør forundres over. — Laust Chr. Madsen i Røjkjær kaldtes ogsaa Tingsager, blot fordi han var gift med én Datter af Peder Andersen, der stammede fra Hovedhus. Naar de to Mænd mødtes, sagde de Goddag Bror til hinanden formedelst det pæne Navn, Folk beærede dem med.

Niels Blæsbjerg og Hustru startede med de bare Næver i æ Sønder Sogn. Snart kom de dog i Besiddelse af et Studekøretøj, med hvilket Niels holdt ind til Købmand Kragh og spurgte, om han kunde faa Varer paa Kredit. Kragh løftede paa Brillerne og saa fra Studekalvene til deres Ejer og svarede saa: Det kan vist ikke blive meget! Saa holdt Niels ind til Poul Andersen, hvor han gentog sit Spørgsmaal. Poul Andersen saa ogsaa Manden an og svarede: Ja, du kan jo faa noget. — Folk siger, at Kragh angrede paa den Bedrift. Og saa siger de,

at Niels Blæsbjerg engang siden blev afvist i Holstebro; han vilde under Verdenskrigen indsætte en Del af sine overflødige Penge i Sparekassen, men fik den Besked, at man ikke tog imod Indskud; Kassen vilde dog godt opbevare Pengene for ham. — Begyndelsen til Niels Blæsbjergs Velstand var en stor Børneflok, som saa snart de kunde tog Tørv op af Mosen. Og det gav Penge.

SKOVGAARD. MATR. Nr. 1 a.

Om denne Gaard har jeg skrevet udførligt i Hardsyssels Aarbog 1936. Hvornaar den er blevet Præstegaard, kan jeg ikke sige; den kaldtes *Vindt prestgord* 1543, da Sandemænd gjorde Skel mellem Vind og Nr. Omme. I Markbogen fra 1663 staar der: »4 Agre kaldis *Kirkedals agre* ligger imellem Kirkegaardens Jord og bemeldte Skovgaards Mark i Syd-Nord, tilhør Windgaard«. Hvad Windgaard betyder er usikkert, da man baade kan gætte paa Vindby, Vindgab og Gammelvind. Kirkedals agre refererer sikkert til gamle Dages Tilhørsforhold til Kirken; men de nærmere Omstændigheder er ukendt.

Navnet Skovgaard maa antages at være Gaardens oprindelige og givet, mens der endnu var Skov paa Stedet.

Meget snart efter, at *Hr. Ib* var færdig med Kirkens Genrejsning, mistede han Embedet, som 1530 blev givet til *Hr. Anders Christensen.* Denne Mand betjente Menigheden i 47 Aar og døde 3. Pinsedag 1577, som var den 28. Maj.

Sognet var saa fattigt, at det næppe kunde føde ham, hvorfor Præsten i Idum Hr. Niels Jensen, der ogsaa fik en kummerlig Underholdning, 1566 ansøgte Kongen om, at Vind og Idum maatte lægges sammen, naar Hr. Anders døde. Dette Ønske fik han dog ikke opfyldt. Hr. *Jens Poulsen Sørvad* fik Embedet, som forblev sammen med Vinding til denne Dag.

Indtægterne af Vind Sogn opgør Hr. *Chr. Pedersen Stadell* 1649 saaledes:

Af Anneksgaarden:

2 Ørte Rug,
1 Ørte Byg,
1 Harbopund Smør (14,2 kg).

Af Sognet:

12 Td. Rug,
5 Tdr. Byg,
10 Snese Æg,
4 à 5 Lam og
10 à 12 Sk. i Kvægtiende.

Sognepræsten boede i Vinding; Skovgaard var bortfæstet. Den første Bonde, vi kender, hed Niels Graversen; han døde 1652 78 Aar gl. Efter ham fulgte Jens Nielsen, der afløstes af Niels Skovgaard, hvis Enke Anne Christensdatter 1664 blev gift med Christen Mouritsen fra Vedersø. Denne Mands hele Besætning var 1678 en Hest og to Køer. Hvorledes han med den Besætning kunde udrede sin Landgilde til Præsten, er svært at forstaa. Han havde Sønnen Mourits og Datteren Maren. Maren blev næste Husmoder og havde med sin første Mand, Søren Knudsen, en Datter Anne, som 1718 blev gift til Sandfær. Marens anden Mand hed Eskild Jensen. 1732 døde hun 64 Aar gl., og Eskild giftede sig samme Aar med Mette Christensdatter fra Trækris. Da Eskild Skovgaard 1741 var vel begravet, blev Mette gift med Jørgen Jocumsen fra Gammelvind, som efterfulgtes af sin Søn Jens Jørgensen.

Men nu vil vi lade Præsten *Hr. Terkel Dorschæus* fortælle:

»Min sl. Fader fæstede Anneksgaarden til Jørgen Jocumsen. Men for nogle Aar siden overtalte denne Mand

mig til paa Grund af hans foregivne Vanmagt og Skrøbelighed at fæste hans Søn Jens Jørgensen de 2de Tdr. Hartkorn . . . selv vilde han beholde de 5 Skp. 2 Fd. 1 Alb. og have et lidet Hus i Gaarden, hvilket alt ved Faderens Død skulde tilfalde Sønnen. Men nu har baade Faderen og Sønnen ruineret og forødt min Anneksgaard, saa det er at befrygte, at Gaarden skal falde ned, og jeg faar hverken Tiende eller Skyldkorn af den og maa dog foruden anden Embedsskat betale af det contribuable Hartkorn ibd.«

»Anno 1772 maatte jeg nødes til ved en Procurator til Ulfborg Herreds Ting at søge baade Sønnen og Faderen for 3de Aars resterende Landgilde og indstævne dem til Fæstes Forbrydelse, mens daværende Herredsfoged lod sig overtale til at prolongere Tiden med lutter Opsættelser og vilde ikke kende og dømme udi Sagen. Til sidst indgav den gamle Fader en usandfærdig Klage til Kongen og med sin smigrende Tale persvaderede daværende Amtmand Hr. Etatsraad von Albertin til at rekommendere og paategne hans ugrundede og usandfærdige Memorial og at søge Beneficium paupertatis for den gl. Anneksbonde. Men da Memorialen blev hjemsendt til Hr. Biskop Blochs Erklæring og derfra til Provst Hr. Kynde og mig, blev Repliqven fra mig i Sandfærdighed skrevet til Oplysning for Kancelliet, saa de deraf fuldkommeligen kunde se, at jeg havde en retfærdig Sag. Og blev da et Brev indsendt, som jeg havde — førend Søgsmaal blev anlagt mod Anneksbønderne — tilskrevet Hr. Amtmanden og derudi indstændigen begæret hans gunstige og kraftige Assistance for at undgaa Proces og al deraf flydende Ulejlighed. Efter den brave Hr. Kyndes Raad og Vilje blev mit Brev med Hr. Amtmandens egenhændige Paategning indsendt til det kgl. danske Kancelli, dog ikke til synderlig Ære for den gode Herre«.

Der fik Amtmanden den.

»Copi af Brevet og Paategningen fra Hr. Amtmanden, som Hr. Kynde har rigtig verificeret, findes endnu i min Gemme«. Og det kunde Hr. Terkel have en sær Fornøjelse af.

Med Amtmanden under Armen kunde Fæstebønderne sagtens være store paa det.

»Siden 1772 har Jørgen Jocumsen aldrig betalt eller givet mig det ringeste for sin Part, ja vil ikke engang komme til mig, at jeg han tale med ham«. Og Sønnen slægtede Faderen godt paa.

»Han rester nu tillige for disse 3de Aar paa ny igen. Han har betalt lidet, som Tiendebogen udviser, men han vil ikke efter Advarsel møde hos mig, at jeg kan afskrive det i hans Qvitteringsbog. Jeg maatte hellere ingen Anneksgaard have, da jeg deraf skal betale Embedsskat, Folkeskat og af det contribuable Hartkorn og nyder dog intet af Anneksbeboerne. Desuden maa befrygtes, at min Sucessor skal efter min Død paastaa Anneksgaardens Opbyggelse. Tiende og Landgilde af Anneksgaarden udi alt bedrager sig baade efter Tiendebogens Udvisning og deres Fæstebreves Formeldning aarlig til

3 Tdr. 4 Skp. Rug,
2 Tdr. 2 Skp. Byg,
3 Rd. i Arbejdspenge
foruden Tiendelammet,
noch 2de Lispund Smør til Midsommer.

At miste alt sligt, som er lagt ad mensam aarlig, er jo utaaleligt for en fattig Præst, og at søge sin Tiende og Landgilde ind ved Tinget er jo umuligt og tillige u[ud]førligt. Dette har jeg for Efterkommernes Skyld villet anføre«.

Da Jørgen Jocumsens Kone 1768 døde, havde Præsten som Husbonde soleklar Ret til at afholde Skifte og derved faa en lille Indtægt. Men Arvingerne delte Stumperne uden Hr. Terkels Hjælp, og denne anlagde Proces. Efter mange og lange Retsmøder faldt Dommen: Bonden skulde betale sin Husbond 4 Rd., og Hr. Terkel skulde for sin Trættekærhed og alt for store Vidtløftighed betale 8 Rd., 2 til de fattige i Vind, 4 til Bonden og 2 til Justitskassen. En salomonisk Dom, snart 10 Aar gammel.

Men nu skulde det have en Ende. Den Jørgen Jocumsenske Familie skulde heraus.

»1776 søgte Hr. Terchel Dorschæus Kongen, d. v. s. Kancelliet, om og fik Tilladelse til at sætte Anneksgaarden i Vind, Schougaard, Hartkorn 2 Td. 5 Skp. 2 Fdk. 1 Alb., til offentlig Auktion. Det skete. Den indsendte Auktionsforretning viste, at det højeste Bud var 210 Rd., som Præsten ansaa for vedbørligt. Kancelliet godkendte da i Kongebrev, dat. 6. Aug. 1777, Auktionen over Schougaard, saaledes at Halvdelen af Købesummen blev staaende paa 1. Prioritet til højeste tilladte Rente, medens den anden Halvdel af Sognepræsten i Vinding-Vind udsattes mod tilstrækkeligt Pant under Herredsprovstens Tilsyn«.

Gennem Stiftamtmand, Bisp og Provst naaede Skrivelsen til Vinding Præstegaard. Prokurator Anders Skytte i Holstebro købte Gaarden, men kun for snart efter at afgive Skøde til Præstens Søn Michael Dorschæus. De 105 Rd. blev indsat blandt Stiftets offentlige Midler, men iflg. Forordn. af 5. Jan. 1813 omskreves de til 16 Rbd. 49 Sk. Sølv. Og 1840 var Præstens hele Renteindtægt 4 Rbd. 3 Sk., et ringe Beløb i Forhold til den Landgilde og Tiende, Hr. Terkel skulde have haft.

Michael Dorschæus flyttede ind og Jens Jørgensen ud af Skovgaard. Men den gamle Jørgen Jocumsen blev boende i sit lille Hus »10 Skridt fra Gaarden«. Dette Hus

var den unge Michael en Torn i Øjet, og en Aften, Jørgen var i By og Konen i Seng, gaar Præstesønnen nok saa frejdig hen og bryder Huset ned, hvorefter han gik sig en Maaneskinstur med sin Kæreste Margrethe Eriksdatter. Dette kunde Retten dog ikke approbere, men dømte ham til at bygge Huset op igen.

Den 7. Januar 1780 trolovede Hr. Terkel sin haabefulde Søn med Margrethe i Skovgaard, og den 17. Marts stod deres Bryllup i Vinding Præstegaard. Og saaledes havde Hr. Terkel egentlig faaet sig arrangeret ganske godt; naar han om kort Tid fik Afsked, kunde han flytte over i »Anneksgaarden«.

Inden dette skete, fik han en passende Lejlighed til at forfatte et Slutningskapitel i Embedsbogen om sin Anneksmenighed. Vindboerne havde faaet den geniale Ide, at Michael Skovgaard ene og alene skulde forsørge Jørgen Jocumsens Stifsøn, Almisselemmet Christen Eskildsen, men den gik ikke. Det kan nok være, at Vindboerne fik raat for usødet af Præsten:

»Hvad Christen Eskildsen Skovgaard angaar, da foraarsages jeg at fremstille de gode Hr. Inspektører, at der er ikke en Mand i hele Sognet, der vil tage imod ham og huse ham, og det, han faar til Almisse (13 Skp. Rug 5 Skp. Byg og 2 Mark), kan ikke forslaa til ham; han behøver lige saa meget til. Derfore ved jeg aldeles ingen anden Vej og Middel, end at han a Tønder Hartkorn føres omkring i Sognet at faa Fortæring og Husly . ., thi han er ikke som et andet Menneske at have, hvad Medhjælperne meget godt véd. Da nu Sognets Beboere i Vind har villet gøre den urimelige Paastand, at Christen Eskildsen, der i mangfoldige Aar har været Almisselem i Sognet, skulde modtages til Huse af min Søn Michael Dorschæus i Skovgaard, og han saaledes skulde bære Byrden for det hele Sogn, saa maa jeg herved andrage, om ikke bemeldte Christen Eskildsen bør føres omkring i Sognet, saa længe ingen især vil huse ham |: da hans Stiffader Jørgen Skovgaard ikke forhen har villet modtaget ham :| Herpaa vil jeg ærbødigst udbede mig Sessionens Kendelse.

Vinding Præstegaard, 4. Decbr. 1780.

T. Dorschæus«.

Saa kom »den graadige Stakkel« paa Omgang, Stiffaderen fik en Bibel af sl. Stistrups Legat, som han dog skulde have i Fællig med Vindingboen Niels Thomsen Sigh — og Hr. Terkel fik sin Afsked i Naade og med Pension den 1. November 1781. Han flyttede med sin Hustru til Skovgaard, og der døde han den 11. April 1786 68 Aar gl.; han blev som Hustruen før ham ført til Vinding og begravet i Kirken.

Snart efter maa Præstesønnen Michael være gaaet fra Gaarden, for 1787 og 1801 nævnes han som Daglejer paa Skovgaard Mark. 1809 var der Skifte efter hans Enke *Else Margrethe Eriksdatter*. Der var tre Børn til at dele Arven, 45 Rd.: den 37-aarige Jens Ditlev Eriksen i Flensborg, den 27-aarige Margrethe Dorschæus i Hanning og den 22-aarige Erik Mikkelsen i Holstebro.

Den følgende Ejer af Skovgaard hed Peder Jensen; 1820 efterfulgtes han af Sønnen Jens Pedersen, der døde paa Skovgaard Mark 1833. Næste Mand var Mikkel Klink, som mageskiftede Gaarden med Mathias Mathiassen, der var gift med Johanne Marie Pedersdatter fra Nr. Lund; de havde Gaarden indtil 1852. Johanne fødte i disse Aar 13 Børn, hvoraf mange døde som spæde; tre Gange døbtes en Pige Mette efter Mandens første Hustru. Se Søndergaard og Trækris.

Næste Mand i Skovgaard hed Peder Andersen, han var Sognefoged 1859 og de følgende Aar. Efter ham fulgte Pæ Knark, hvis Hustru Mariane Jensen beholdt

Hovedparcellen en Del Aar efter Mandens Død. Siden var den ret i æ Handel. Søren Chr. Vognmand havde den o. 1900 for at udnytte Gaardens Tørvemose. Han solgte den 1904 for 4600 Kr. Siden ejedes den af *Sophus Jacobsen*, som 1928 solgte den til den nuværende Ejer Anders Jensen for 18,900 Kr. Gaarden er nu kun paa 51 Td. Land. En stor Del af *Stationsbyen* ligger paa Skovgaard

Stationsbyen paa Skovgaard Mark. P. Vad, fot.

Mark. Sophus Jacobsen rejste til Canada, og Hustruen Gertrud fulgte efter med deres store Børneflok. Hun har siden sendt mange lødige Breve hjem.

Om *Huse paa Skovgaard* Mark hører vi allerede Tale i Dorschæi Dage. Og Glosen Skovgaardhus findes hyppigt i Kirkebogen, saaledes 1842, da Husfæster Poul Madsen Tjagvad og Anne Catrine Jacobsdatter fik en Søn døbt Jens Christian. Saadanne Navne siger ikke meget. Men med Vindboernes Fortællekunst fyldes de med Liv og Farve. De boede i et Søjhus, der grangivelig

lignede en Tørvestak. Konen kaldte man »Trine Leth — Trine taang — Trine rundtenom æ Staang«. Leth-Navnet havde hun arvet efter sin Plejefar Niels Leth i Tvis. Poul Tjagvad døde først. Siden drak Trine Leth sig ihjel i Kærnemælk og Brændevin. Sønnen lignede en Vildmand og kaldtes æ Leth-Dreng. Han var ganske ukendelig, da han ved Moderens Begravelse fra æ Sønder Fattehus mødte klippet og raget og i langskødet Frakke. Han blev dog snart kendelig igen. En Dag fortalte han Karen Hedegaard, som efter hans Udsagn var en rar Pige, at han havde bedt Jens Voldsted om at komme paa Sygehuset. Jens Voldsted havde spurgt ham om, hvad han fejlede, og han havde svaret: Ja, hvad fejler a? A ka skraf en Law aa mi Lo'r saa tyk som Karduspapir. Jens Voldsted sendte ham saa paa Sygehuset, hvor man konstaterede, at han var opædt af Utøj. Han døde i Badet 1899.

Omtrent hvor Søjhuset stod, ligger Bette Thomas hans Ejendom, som 1903 kaldtes *Unteruphus*. Bette Thomas har kørt Grus for Kommunen i 36 Aar og i lige saa mange Aar har han ført Dagbog. Tæt ved Unteruphus bor en Familie i et Træskur. Et saadant Skur maa have et Navn; Vindboerne kalder det *Træballehus*.

Et af Fæstehusene paa Skovgaard Mark blev til *Vester Skovgaard*. Anders Jeppesen fra Nygaard i Nr. Omme fæstede det 1844, men har nok snart efter købt det. 1846 mageskiftede han med *Mohr Kjeldsen* i Røjkjær. Mohr var født i Naur 1801 som Søn af Kjeld Jørgensen, Vognstrup. Ved sit Ægteskab med Anne Catrine Pedersdatter fik han en Gaard i Nr. Felding, som han solgte til Familien Klausen, der flyttede den op paa Bakken og kaldte den Baunsgaard. 1830 købte Mohr Nr. Vindgab. O. 1840 flyttede han til Røjkjær og 1846 til Vester Skovgaard, hvor han døde 1866.

Af Børnene er P. Chr. Mohrsen omtalt under Røjkjær.

Kjeld Mohrsen, der var født i Baunsgaard, boede 39 Aar som Gaardmand i Troldtoft, afhændede saa Gaarden til Carl Kirkegaard, der 1904 mageskiftede den med Kirkegaard, og her døde Kjeld 1917 88 Aar gl. Husmødrene i Østergaard, Meldgaard og Kirkegaard er hans Døtre.

Mohrs Datter Mette Marie blev næste Husmoder i Vester Skovgaard. Hun var født i Røjkjær 1843 og blev 1868 gift med Ungkarl Mogens Chr. Thomsen, som døde 1876 kun 38 Aar gl. Ægteparret havde 3 Døtre: *Ane Kathrine*, Ane og Karen. Den ældste bor i Vind Kirkeby som Enke efter Købmand Jensen. — Mette Marie sad Enke til 1885, da hun giftede sig med Ungkarl Jens Iversen, en Søn af Iver »ved æ Waaes«. 1912 afhændede de Gaarden, som siden adskillige Gange har været overtaget af Kreditforeningen. — Husmandsbruget *Sønderbæk* er oprettet 1930 af Anders Chr. Andersen.

VINDBY.

Vindby bestod altsaa fra gammel Tid af 5 Gaarde, beboet af 10 Familier. 1787 forefandt Folketællerne 8 Familier, de 5 i Gaardene og de 3 i Huse paa Heden. 1801 var der kun 6 Familier i Byen med ialt 30 Personer. Og 1844 matrikuleredes 8 Ejendomme i Byen; de fik Numrene 1—8, og saa matrikuleredes nogle ubebyggede Parceller med Numrene 9—15. Hvor ringe en Udvikling i et halvt Aartusind!

Der er nu 18 Landbrug paa Vindbys Jorder. *Vestergaard* er identisk med den gamle Vestergaard. Iøvrigt lader Gaardene sig ikke identificere med de gamle. — Byen laa nede ved Siget med Længderetning Vest-Øst. Der kunde altsaa lige saa godt blive en Østergaard som en Vestergaard. Men den gamle *Østergaard* var en ganske anden Gaard end den nuværende af samme Navn. Om nogen *Meldgaard* kunde der efter Byens Form ikke

blive Tale. Og Navnet *Søndergaard* er næppe ældre end Udflytningen. Og langt yngre er *Nørgaard* som Navn paa en af Gaardene.

Det kan praktisk talt siges, at hverken Gaardenes Navne, Bygningerne, Beliggenheden eller Jordtilliggendet svarer til gamle Dages Forhold, og det har derfor kun begrænset Mening at tale om de gamle Gaarde, medens det er helt rigtigt at tale om den gamle By. Man boede i Vindby, og der delte man Livets onde og gode Kaar med hverandre.

Ingen Mand havde sin Jord samlet om sin Gaard. Men Agrene var dog ikke saa omhyggelig udskiftet, som vi hører om mange andre Steder.

Mads Andersen ejede alene *Tokiar Halsagre* og i Forbindelse dermed 40 *Søndermarksagre*. Tre andre Bymænd Gravers, Claus og Jens havde ogsaa store Fald Agre i Søndermarken eller *Toftagrene*. *Hedejord* var 5 Agre, som tilhørte Jens. *Gammeljord* søndenfor Sigagre var 14 Agre, hvori alle fem Bymænd var Parthavere. Af 17 *Dalagre* havde Mads Nielsen de 6 og Mads Andersen Resten. *Vestermark* var 32 Agre, udskiftet mellem Gravers, Mads Nielsen og Claus. 18 *Larshøjagre* var udskiftet mellem de fire Mænd: Mads Nielsen, Gravers, Claus og Mads Andersen; i Forbindelse med Mads Andersens Part var der endnu een Ager, som var oppløjet af Lyngheden og tilhørte samme Mads. 55 *Bredhøjagre* var fordelt mellem alle 5 Bymænd. *Trende Agre* tilhørte Gravers, Claus og Jens. I 44 *Sigagre* havde de alle Part, ligesaa i *Horhøjagre* med Undtagelse af Mads Nielsen. Forholdet var altsaa det, at enkelte Fald Agre kunde tilhøre en enkelt Mand, andre var udskiftet mellem to, tre, fire eller fem Bymænd. I de største Fald havde Mændene Agre to eller tre Steder; i *Gammeljord* havde *Claus* Agre fire Steder. Samme Claus havde 1678 en Hest, en Ko og fem Faar,

hans hele Besætning. Af samme Størrelse var ogsaa de andres Besætninger. Hvordan de fem Mænd, som staar for Agrene i Markbogen, har haft sig arrangeret med de andre fem Mænd i Byen, skal lades usagt.

Det ses, at Enkeltmænd kunde skaffe sig Agre ved at bryde Hede op, samt at det sjældent skete.

Formodningen Side 39 om en gammel Rebning af Byen bestyrkes ikke af Markbogens Oplysninger. Og de fem Gaarde ansattes ikke lige højt i Hartkorn 1688.

Østergaard.

En Pige fra Vindby ved Navn Maren Knudsdatter blev 1668 gift med *Jens Jacobsen Kieldal.* De fik Østergaard i Fæste.

En Søn af dem hed *Mikkel Jensen.* Han var født 1684 og blev 1725 gift med Claus Jensens Datter Anne af Vindby. De fik Gaarden, og de fik mange Børn, hvoriblandt Anne, der blev gift med Poul Jensen i Vindgab. Mikkel Østergaard døde 1774 90 Aar gl.

Sønnen *Jens Mikkelsen* blev Aaret efter gift med Anne Kirstine Andersdatter af Vindby. Blandt deres mange Børn var Anne, som voksede op i Vindgab og 1801 blev Husmoder der. En anden Datter hed Else Marie; hun blev gift med Peder Jensen Friis, der købte Røjkjær i Vinding. 1813 døde Jens Mikkelsen 85 Aar gl. Enken kaldtes *Stine Østergaard;* hun gik paa Sognet efter Kriseaarene. Fattigvæsenet bevilgede hende Lærred til en Særk og 2 Rd. Hun døde som Almisselem i Østergaard 1830 80 Aar gl.

Den ældste Søn *Mikkel Jensen* var gift med Stephan Hundkjærs Datter Johanne og havde Gaarden 1809 og de følgende Aar. Ægteparret fik syv Børn.

1823 lod Søren Flodgaard, Nr. Felding, ham indstævne til Betaling af sin Pantegæld med Renter, ialt 258 Rd.

Sølv og 4 Rd. Sedler. Mikkel gik til Sengs og lod Hustruen tage til Holstebro, hvor hun erklærede, at hun ikke kunde betale det mindste. Men der var nok at gøre Udlæg i. Gaarden (3.0.3.$^{4}/_{5}$) vurderedes til 300 Rigsdaler, 4 Køer og 2 Kvier til 36 Rd., en otte Aars Hoppe til 12 og en gammel Hoppe til 2 Rd. Videre skrev man en Jernkakkelovn til 10 Rd., en mindre til 5, en Klokke til 1 Rd., en Vogn til 6, en Trævogn, Plov og Harve til 3$^{1}/_{2}$, en Kobberkedel til 8, 20 Faar til 10 Rd. og en Slivsten til 1 Mk. Her som andensteds er det morsomt at sammenligne Priserne. — Mikkel og Familie fandt Husly i Tyrgaardhus i Vinding Sogn.

Den følgende Ejer var en ung Mand fra Idumlund ved Navn *Bertel Pedersen;* Hustruen hed Anne Nielsdatter. 1828 havde de Barselgilde. Bertel var da Sognefoged. Han døde 1833 af »naturlige Børnekopper« kun 37 Aar gl. Og Anne giftede sig med Laurits Simonsen Sir. Men den 4. Januar 1836 skødede hun Gaarden (3.1.3.$^{4}/_{5}$) til en af Sønnerne i St. Vingtoft.

Han hed *Christen Jensen* og var Broder til Pæ Sørvad. 1843 bortsolgte han ca. Halvdelen af Jordtilliggendet til Jacob Skold. Af Parcel 1 d oprettedes Vildkilde. Christen Østergaard var ogsaa Sognefoged. Hustruen hed Mariane Pedersdatter og var fra Bredtoft i Nr. Omme.

Datteren *Karen,* født 1841, blev 1865 gift med Niels Chr. Svendsen fra Skraastrup i Nr. Omme. De fik Gaarden. Han var saa »hæsle og galsinde«, men døde ung, ude af Raadighed over sit Bo, hvilket fremgaar af Kirkebogen, der melder, at en lille Niels Chr. Østergaard Nielsen, som saa Dagens Lys 18. Juli 1876, var Søn af afdøde Gaardbestyrer N. C. Svendsen og Karen Kristensen. Det følgende Aar holdt Karen det Bryllup med *Jacob Kyndesen,* som Anders Kjær fortæller om Side 95. Ogsaa Jacob var fra Nr. Omme. Vist 1903 solgte han Gaar-

den til Jacob Brandtoft og Carl Kirkegaard, som bortsolgte betydelige Dele af Jorderne, bl. a. det, som nu er *Kommuneplantage*. Broderen *Johannes Jensen* købte Gaarden, som han genopførte efter Brand 1912. Hans Enke Kirstine, en Datter af Kjeld Mohrsen, har nu Østergaard, hvortil endnu hører 130 Td. Land, deraf ca. Halvdelen Ager og Eng.

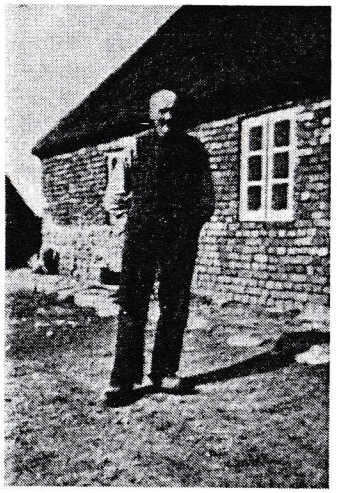

Peder Vestergaard ved sin Gaard, der er opført af hjemmebrændte Sten. P. Vad, fot.

Vestergaard.

Langt ind i det 18. Aarhundrede boede der flere Familier ad Gangen i Vestergaard. Men det er vanskeligt at finde en Slægtsforbindelse mellem dem og nulevende Vindboer.

Omkr. 1750 boede Christen Christensen og Hustru *Berthe Nielsdatter* i Gaarden. De fik 1762 en Datter, som døbtes *Bodil Kirstine*. 1764 døde hendes Far, og Moderen trolovede sig med en følgende Fæster, Iver Sørensen fra Handbjerg, der imidlertid døde før Brylluppet, hvorefter Birthe blev gift med *Hans Pedersen*, der tjente i Troldtoft.

Den 8. December 1789 blev Bodil trolovet med Ungkarl Jeppe Knudsen fra Hvoldal i Raasted. Han hed siden Jep Vestergaard. 1795 fik de en lille Pige døbt *Ane Jeppesdatter*. Konen fra Blæsbjerg var Gudmoder. Faddere var Telle, Thomas og Laurits i Vindby.

Jep Vestergaard døde 1811. Og Sognefogeden Albert Straasø kom for at registrere og vurdere Dødsboet, saaledes som det er anført Side 78. — Datteren Ane skulde arve 225 Rd. og have en forsvarlig Dragkiste, velbeslaaet, malet og med Haandfangere, en forsvarlig Seng, en sort Overlasters Kjole, et Par Sirtses Klæder, blaat Overlast til en Ærmekaabe, en forsvarlig hjemmegjort Kjole, som brugtes paa Egnen, et forsvarligt Bryllup efter Egnens Skik og et Faar græsset, til hun blev gift.

Det var meget klogt at skrive den Slags. Bodil Kirstine giftede sig straks igen med en ung Mand, der hed *Peder Andersen*. Og saa døde hun, mens Manden laa udkommanderet som Soldat paa Fyn. Albert Straasø mødte da igen i Vestergaard for at skifte mellem Peder og hans 18 Aar gamle Stifdatter. Skiftet nævnt Side 79. Det fandt Sted den 1. Jan. 1814. Samme Aar den 6. Nov. blev Ane gift med *Laurits Lauritsen Løvhus*. Forloverne var Hans Vestergaard og Thomas Christensen i Vindby. Den gamle Hans havde da opgivet Stillingen som Aftægtsmand og slaaet sig paa Gaardhandel. Han havde købt den Gaard i Vindby, som siden blev til Meldgaard. (Se nedenfor).

Laurits Vestergaard var Urmager, et Haandværk han skal have lært i Hamborg. 1834 var han Sognefoged, men Landbruget havde ikke hans Interesse. Da Sønnen Jeppe o. 1854 overtog Gaarden, var Husene ganske nedfaldne, og Besætningen, siger Nis Hansen, halvanden Ko og en gammel Skydehelmus. Men han havde en stor Flok Børn, hvoraf *Bodil Christine* blev gift med Peder Tingsager i Røjkjær og Kjerstine kom til Moesgaard i Vinding Sogn; andre Børn var Laurits, Peder, Johanne og Karen.

Jep Vestergaard var født 1825. 1854 havde han sit første Barn i Kirke. Hustruen hed Christiane Andersen. Hun fik ialt 14 Børn, hvoraf 9 opnaaede den voksne Alder: Johanne, Ingeborg, Anne, Kirsten, Anders, Laura, Peder, Laurits og Inger Marie.

Det var et haardt Job at opføde saa mange Børn, men

Jep Vestergaard klarede sig bravt. Han drev Gaarden op, byggede nye Huse og svarede Aftægt til sine Forældre i 23 Aar. Under Treaarskrigen sad han 2 Aar i tysk Fangenskab, hvor han dels spillede Kort og dels Violin til Officersballer.

1902 afhændede han Vestergaard til Sønnen *Peder;* hans hele Gæld paa Gaarden var 2275 Kr.

Vestergaard i sin nuværende Skikkelse er paa 155 Td. Land, deraf 40 under Plov; der holdes 5 Køer; Stuehuset er opført 1882.

Meldgaard.

Gamle *Hans Pedersen,* der var paa Aftægt i Vestergaard 1811, fik som sagt Mod paa Livet igen. Vel var han over 80 Aar, men ikke for gammel til at gifte sig, og gifte sig det vilde han. Hans Øjne faldt paa Kirsten Nielsdatter, der var Enke efter Laurits Løvhus. (Se der). Og saa købte han en af Vindbys Gaarde, som han den 28. September 1816 tilskødede sin Stifsøn *Anders Lauritsen Løvhus.* Faa Dage efter døde han 88 Aar gl., hvorefter Enken nød sin retmæssige Aftægt i 32 Aar. Hun blev 91 Aar gl.

1827 begærede Jens Graversen Krog i Hoven Gaarden (2.4.0.$^{0}/_{10}$) til Tvangsauktion for en Pantegæld paa 200 Rd. Sølv. Anders havde købt Gaarden og fyldestgjort sin Stiffar Købesummen med 1000 Rbd. Han kendte ingen Forhæftelse og vilde ikke betale. Underretten gav ham Medhold, men Landsretten dømte ham til at betale.

Det var en slem Forskrækkelse midt i Krisetiden. Og snart efter kom Kontrollørerne for at konfiskere hans Brændevinstøj. Det lykkedes dog ikke. Men Anders ængstedes for sin Broder Sognefogeden i Vestergaard og lod en Dreng løbe derom for at varsko dem. Laurits Vestergaard var hurtig betænkt; med en Sæk paa Nakken benede han af ned i *Spartoft* Mose, hvor han kylede Sæk og Indhold ud i en Klynpøt. Kontrollørerne kunde naturligvis ikke hamle op med Bonden i Forslagenhed. Det lykkedes dem at konstatere, at der var fire Tørv i Sækken, men ikke at finde Brændevinstøjet, som Kvindfolkene gemte, mens Kapløbet gik for sig.

Anders forøgede sit Jordegods. Den største Gaard i Byen, den som Side 45 har Nr. III, og som 1844 fik Nr. 2, tilhørte 1802 Thomas Christensen, der beholdt den indtil han 1842 døde 81 Aar gl. Sønnen Peder Thomsen boede med Hustru og Børn hos Faderen og kaldtes Gammelmandssøn. Men faa Aar efter Faderens Død blev Gaarden nedlagt og udstykket. Hele syv Ejendomme i Vindby har Part i den nedlagte Gaards Jorder. Anders købte af denne og af Østergaards Jorder saa meget, at hans Hartkorn 1851 var godt 4 Td., det dobbelte af, hvad han havde købt af Hans Pedersen.

Og saa kunde han tænke paa at sætte sine Børn i Vej. Han havde med Hustruen Mette Kirstine Poulsdatter seks Sønner: Poul, Laurits, Hans, Søren, Jens og Peder Christian. Søren blev gift 1853 og opførte *Vester Spartoft.* Peder Christian opførte *Nygaard* og giftede sig 1866 med Johanne Vingtoft; om hans Bryllup med hende se Side 117. Laurits kom til Spaabækhus i Vinding, hvor han har mange Efterkommere; Jens kom til Trækris, men rejste væk med Mormonerne. Poul fik Gaarden. 1857 døde Anders Lauritsen 66 Aar gl.

Poul Andersen var født 1818 og døde 1898. Med Hustruen Johanne Marie Knudsdatter havde han seks Børn, hvoraf *Laust Poulsen,* som fik Gaarden efter sin Far, var det yngste. 1896 flyttedes Gaarden fra Siget til dens nuværende Plads. Laust Poulsen døde paa Rigshospitalet 1911. Hans Enke Jensine, en Datter af Kjeld Mohrsen, giftede sig 1916 med *Poul Kristian Spaabæk Poulsen,*

og de har nu Gaarden, som bestaar af 85 Td. Land, hvoraf godt Halvdelen under Plov.

Søndergaard.

Søndergaard blev stærkt reduceret 1797, men senere forøget igen med Jord fra den nedlagte Gaard samt fra Vestergaard og Gammelvind. *Chr. Andersen* beholdt ikke Gaarden ret længe. 1802 boede *Mathias Mathiasen* der med sin Hustru Ane Sørensdatter. Deres Afkom blev meget talrigt. Datteren Ane, som 1811 blev gift med Enkemanden Jens Chr. Friis, Lille Vingtoft, var født i Sunds 1792. Der maa Familien vel saa være kommet fra. En Søn hed naturligvis Mathias Mathiasen, han var født 1802 i Vind, blev Ejer af Trækris, som han 1828 mageskiftede med Mikkel Klink i Skovgaard og boede siden der i mange Aar. Gamle Mathias døde paa Aftægt i Trækris 1827 78 Aar gl.

Sønnen *Poul Mathiasen*, der ikke er født i Vind, havde allerede overtaget Søndergaard 1816. Han var gift med Marie Catrine Pedersdatter fra Nr. Lund, hvorfra Brodederen Mathias ogsaa fik sig en Kone. Pouls Børn begyndte at ankomme 1817: Anne, Peder, Johanne, Søren, Mariane, Anne Cecilie, Karen, Johanne og Mathias. Sidstnævnte boede 1860 paa Vestergaard Mark. Søren holdt Bryllup i Vildkilde 1847, og der stod ogsaa Johannes og Anne Cecilies Bryllup nogle Aar senere. Saavel Anne Cecilie som Karen Johanne blev gift med Sønner fra Meldgaard. Familien gik i Armod. 1877 døde Poul Mathiasen som Fæstehusmand i Dalhus.

Et Medlem af den talrige Troldtoftslægt *Mourits Pedersen,* Søn af Peder Mouritsen Blaabjerg, købte Søndergaard 1847; han var en gammel Mand og havde tidligere boet i Aulum. 1849 døde han, og Sønnen, *Anders Kjær Mouritsen,* der var gift med Mette Christensdatter

fra Klejnstrup, havde dernæst Gaarden, indtil de 1856 mageskiftede den med en Mand fra Timring. Denne Mand var født i Mejrup og hed *Jesper Clausen Skoubo Ebbesen;* han døde 1886. Med Hustruen Catrine Jørgensdatter havde han Sønnerne Jens, der kom til Hahle, og *Eduard Søndergaard,* som 1877 blev gift med Laust Vingtofts Datter Jensine og næste Ejer af Søndergaard.

Deres Datter Mette er gift med Sognefoged *Diderik Bendtsen,* som 1919 overtog Gaarden til 35,000 Kr. Samme Aar opførtes nyt Stuehus. Gaardens Tilliggende er 150 Td. Land, hvoraf ca. 90 Td. Land Ager og Eng.

Nørgaard. Matr. Nr. 2 c, 10, 24 a.

Det kan være et Spørgsmaal, hvor vi skal søge Fortsættelsen af den femte Gaard. Men Parcellerne 2 e og 24 a hørte i hvert Fald til den gamle Gaard. Der boede Peder Laursen 1770 og var Fæstebonde under Lergrav i Aulum S. Hartkornet blev opgivet til 3.6.0.1, det dyrkede Areal 10½ Td. Land, Høavlen 12 Læs, og han havde Ret til 4 Høveders Græsning i Byens Overdrev. Hans Landgilde er nævnt Side 62.

Thomas Christensen, som ovenfor er nævnt flere Gange, havde Gaarden et halvt Aarhundrede og efterfulgtes af sin Søn Peder Thamsen, hvis Datter Karen Marie 1855 blev gift med Jens Chr. Andersen, Boutrup; det er Peter Føldagers Forældre. Men disse Folk boede ikke i Gaarden. Den blev udparcelleret i 40'erne, og tilbage blev en Gaard med Hartkorn 1.5.3.0, som 1851 ejedes af Niels Olesen, kaldet Niels Murmester. Men heller ikke denne Gaard er identisk med Nørgaard. Flere Ejere har Parceller af »æ Murmesterjord».

Som Ejere af Nørgaard huskes *Ole Vildkilde*, som var gift med Poul Søndergaards Datter Johanne. Efter ham *David Jensen,* der kom fra Sahl 1863. Saa fulgte *Kræ*

Davidsen, Peder Blaabjerg Nielsen, *Peder Poulsen Bro* og siden 1912 *Jens Chr. Bilgrav,* som er fra Sinkjær i Nr. Omme og gift med Andersine Mikkelsen fra Vildkilde. Til Gaarden hører 60 Td. Land, hvoraf 36 Td. Land Ager og Eng. Der holdes 6 Køer.

Vildkilde.

Denne Ejendoms Hovedparcel 1 d er kommet fra Østergaard, idet Christen Jensen Østergaard 1843 solgte den til Skold. Antageligt samme Aar opførtes et Hus paa Stedet, og det var 1845 beboet af *Laurits Lauritsen,* i Forbindelse med hvis Navn *Vildkilde* første Gang nævnes. Laurits flyttede 1847 til Nr. Felding, og de følgende Aar boede flere Medlemmer af Mathias Søndergaards Efterkommere der. — 1851 flyttede *Ole Nielsen,* Harboøre, til Vildkilde. Snart efter boede *Laust Bramstrup* der, idet han 1860 flyttede fra Vildkilde til Humlum for snart efter at vende tilbage til Sognet igen. 1870 var Vildkilde kun en ringe Hytte, beboet af *Niels Soels.* Mange andre har boet der siden. *Christen Pedersen* optog 1881 1000 Kr.s Kreditforeningslaan paa Ejendommen. 1890 fik *Johannes Mikkelsen* Skøde af Christen Jensen. Købesummen 2000 Kr. Johannes Mikkelsen blev Sognefoged og Landpost. Med Hustruen Marie Kristiansen havde han Børnene: Peder, Andersine, Siliane, Kristian og Daniel.

Daniel Mikkelsen, gift med Johannes Nielsens Datter Anine fra Vester Spartoft, overtog Ejendommen 1922 for 5000 Kr. plus Aftægt. Der er 45 Td. Land og holdes 6 Køer.

Et *Vildkildehus* nævnes allerede 1864. Det ligger i Kommuneplantagen og var ca. 50 Aar beboet af Laust Christian Lauritsen og Familie. Laust Kristian o æ Ba'k kaldte man ham. Han døde paa de gamles Hjem i Holstebro 1938.

Nygaard. Matr. Nr. 2 b, 1 a.

Gaarden er udskilt fra Meldgaard, men Hovedparcellen er, som det ses, fra den nedlagte Gaard. Parcel 1 a fra Østergaard er først lagt til Gaarden, da Carl Kirkegaard m. fl. udstykkede Østergaard. *Pæ Christian Andersen* solgte den 1900 til sin Nevø *Knud Poulsen* fra Meldgaard. Hverken Pæ Christian eller Knud efterlod sig Børn. 1917 solgte Knuds Enke Gaarden til *Søren Nielsen* fra Ølby for 22,750 Kr. Efter ham fulgte Anders Højbjerg og Hypotekforeningen. Sidstnævnte afhændede den 1930 til den nuværende Ejer *Iver Andersen* for 38,000 Kr. Til Gaarden hører ca. 150 Td. Land, hvoraf Halvdelen i Drift. Kobesætning ca. 10.

Vindby Mark og Hede.

Allerede 1787 boede der Folk i Lejehuse paa Vindby Mark og Hede. Undertiden betegnes Hjemmene som jordløse Hytter. Af selvstændige Brug kender Matriklen 1844 kun eet, Jacob Pedersens Ejendom paa *Vindby Mark.* Han boede der allerede 1816, og 1824 kaldes Hjemmet *Vieholm.* Om Navnet er afledet af Vibe eller Vidje, kan ikke afgøres, heller ikke, om det er et gammelt Marknavn, eller det muligvis er indført andenstedsfra. Jacobs Søn Peder, født 1824 og 1849 gift med Else Kjær, havde Ejendommen efter sin Far, men bevægedes til at købe Blaakjær o. 1858, for at den ikke skulde gaa ud af Slægtens Eje.

Den følgende Mand i Viholm hed Laurits Lauritsen; han var født i Borbjerg, og Faderen hed ogsaa Laurits Lauritsen. Laurits Viholm var gift med [1]) Inger Marie Mikkelsen og [2]) Johanne Pedersen, Sighus i Vinding; han var i mange Aar Kirkeværge; død i Nr. Felding 1909 85 Aar gl. Børn: Inger Marie, Kirsten Marie (Skold), Mikkel Peder, Ane Marie, Laurits, Kirstine (Lindballe), Jens Møller.

Mikkel Peder Lauritsen fik Gaarden efter sin Far Aar 1900. Med Hustruen Jensine (Lindballe) har han Børnene: Peder, Marie, Laurits og Tvillingerne Petrea og Johanne. Laurits overtog sammen med en Svoger Ejendommen 1938, hvis Bygninger er genopført efter Brand 1927. — Parcel 7 c er fraskilt og bebygget af Peder Lauritsen 1931. Hans Ejendom kaldes *Højgaard.*

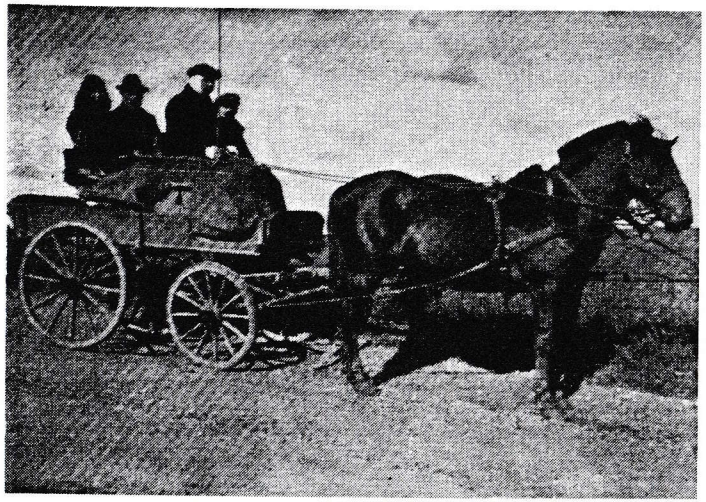

Mikkel Peder Viholm med Familie kører i By. P. Vad, fot.

Spartofts fire Husmandsbrug er alle udgaaet fra Vindby. *Vester Spartoft,* Matr. Nr 4 b, er fraskilt Meldgaard og bebygget af en Søn fra denne Gaard. Han hed Søren Andersen og blev 1853 gift med Ane Cecilie Poulsdatter fra Vildkilde. Dette Aar er Ejendommen vel saa oprettet. Med sin anden Hustru Ane Madsdatter fra Nr. Klejnstrup havde han Sønnen Anders Nygaard Sørensen, som 1899 overtog Ejendommen til 5000 Kr. 1918 solgte han den til Martin Jensen for 20,000 Kr. Efter ham fulgte 1923 Johannes Nielsen fra Sevel, hvis Datter Anine er

Husmoder i Vildkilde. Sønnen Chr. Nielsen overtog Ejendommen 1933. Den bestaar af 40 Td. Land, hvoraf 28 under Plov; der holdes 6 Køer.

Øster Spartoft, Matr. Nr. 9 a, er oprettet af Mariane Nielsdatter straks efter Manden Laust Mikkelborgs Død 1867. 1871 blev hun gift med Jens Christensen i Aulum og solgte siden Hjemmet til Anders Boutrup Andersen af Nr. Klejnstrupslægten (se »Vinding Sogn«), som 1884 blev gift med Datteren Ane Johanne, med hvem han havde mange Børn, hvoraf Laust Chr. Andersen fulgte efter sin Fader i Øster Spartoft, medens Anders Kristian Boutrup 1914 opførte *Boutrup* paa Parcel 9 b. En tredie Broder Mads Andersen oprettede 1923 *Ny Spartoft,* hvis Jord oprindelig har tilhort Meldgaard. Øster Spartoft var en Del Aar ret i æ Handel. Den er paa 25 Td. Land og ejes nu af Søren Holmgaard Pedersen. Der holdes 5 Køer. Boutrup, hvis Navn stammer fra Nr. Felding, ejes af Chr. Christensen fra Raasted.

Husmandsbrugene har som sagt tit Forløbere i smaa Lejehuse og var længe efter at være blevet selvstændige Brug Hjemsted for haabløs Fattigdom. *Marinus Jensens* Ejendom, Matr. Nr. 3 b, har Jord fra Vestergaard. Her gjorde Laust Ramskov engang et Bed for Poul Marthinus. Han var der en hel Dag og fik Snapse og Frikadeller. De smagte godt. Siden fik han at vide, at de var lavet af et selvdødt Føl fra Østergaard. Marinus Jensen købte Ejendommen 1921 af Lars Boelstoft for 2000 Kr. 1929 købte han 18 Td. Land fra Skold og lagde til Stedet, deriblandt Parcel 1 e, som Laust Glavind byggede fra 1844.

Kommunens Hus »*ved æ Waa's*« har ogsaa Jord fra Vestergaard. Af Beboere før Mathias Nielsen huskes Iver, hvis Søn Jens Iversen blev Mand i Vester Skovgaard, Pæ Lindholt og Søren Korsbæk.

Albert Albertsens Ejendom har Jord fra den nedlagte

Gaard, men huskes som Lejehus fra Damtoft og kaldtes 1859 *Damtofthus*. Da boede Jens Chr. Nielsen der; han kaldtes Kræ Damtoft og var to Gange gift. Hans anden Kone hed Anne Cecilie Jensen; Folk troede, hun kunde hekse, hvad hun dog muligvis ikke kunde; hun blev lyndræbt 1897.

Højmarkhus, hvor Jep' og Moust Nygaard henlevede deres sidste Aar i dyb Foragt for Kvinder, nævnes i Kirkebogen 1849 og var da beboet af Niels Olesen fra Taulborghus og Hustru Ane Thuesdatter. I 60'erne boede den børnerige Thomas Pedersen der, hvis Hustru Dorthea Isaksdatter var en Sønnedatter af Jens Chr. Friis, Lille Vingtoft.

Opstrup, som Niels Grønbæks Svigersøn, Sønderjyden Karl Hansen, købte 1936 af Peder Ingvard Pedersen, har Navn efter Mads Opstrup, som 1888 betalte den med 900 Kr. Mads var gift med Christiane fra Sdr. Lund og har gennem sin Søn Hans Lund Madsen mange Efterkommere i Vinding. Jorden er fra den nedlagte Gaard.

Nis Jørgen Hansens smukke Husmandsbrug *Flidsminde* er oprettet af Hansen 1902 paa Jord fra Meldgaard. Hans Hustru Inger Marie er Jeppe Vestergaards yngste Datter.

RØJKJÆR.

Traditionen siger, at Byen bestod af 6 Smaagaarde, der laa i to parallelle Rækker paa begge Sider af æ Drøwt. Men vi ved, at der var 7 Gaarde. Paa Videnskabernes Selskabs Kort 1800 ses de 6 Smaagaarde i en Klynge og i Stedet for den 7. Gaard 3 Husmandsbrug noget sydligere.

Ejendommene var Gaarde, for saa vidt som de alle havde over 1 Td. Harkorn. Det nedsattes 1688 med næsten 30 Procent, og saa var Ansættelsen endda for høj, hvilket ses af, at det 1802 kun vurderedes til 150 Rd.

Rettelse:
Nis Jørgen Hansens Ejendom hedder «Virkelyst» og ikke Flidsminde.

pr. Tønde, medens bedre Gaardes Hartkorn i Sognet sattes til 250 Rd.

1678 boede der 9 Familier i Byen. De holdt hver en Ko og et Par Faar; de fire Mænd havde hver en Hest. Der var Jordfællesskab og Agerfordeling som i Vindby. Et Hundrede Aar senere fortæller Terkel Dorschæus, at der kun boede 6 fattige Mænd i Røjkjær; men 1787 var der dog 9 Familier i Byen med ialt 37 Personer. 1801 var der kun 36 Personer. 1844 matrikuleredes Røjkjær som 10 Smaaejendomme, se Side 83; men vi maa huske paa, at der intet dermed siges om Hjemmenes Antal. Anders Kjær husker fem Huse paa Røjkjær Mark, der nu er forsvundne.

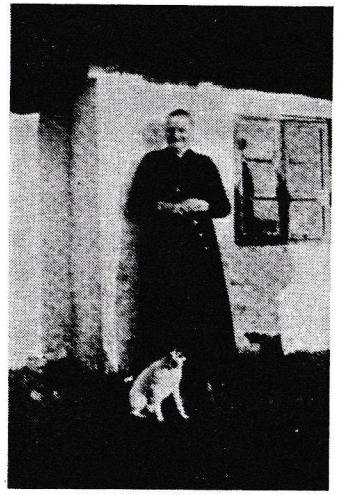

Trine Kiær ved Hjemmet Arnsbjerg.
P. Vad, fot.

Ingen lang Slægtskæde kan knyttes til de enkelte Hjem. Der var en evindelig Til- og Fraflytning i Røjkjær, en stadig Handel med Jordparceller. Man mageskiftede, lagde Ejendomme sammen og delte dem igen, gik hyppigt fallit og syntes i det hele taget at betragte Røjkjær som en meget ringe Oase paa en Ørkenvandring mod bedre Græsgange eller Hjemløshed.

Der skal nu gives en kort Oversigt over de enkelte Ejendomme. De Folk, der nævnes, er naturligvis kun en ringe Del af dem, Kirkebogen kender. Hartkornstallene i Overskrifterne er henholdsvis fra Aaret 1802 og 1851.